

Crna Gora

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije

Izvještaj o radu za 2013. godinu

Podgorica, 20.01.2013. godine

SADRŽAJ

UVODNIK	3
REZIME	5
PREGLED AKTIVNOSTI NA REALIZACIJI PROGRAMA RADA VLADE I MATERIJALA KOJE JE RAZMATRALA I USVOJILA VLADA.....	6
AKTIVNOSTI ORGANIZACIONIH JEDINICA.....	10
DIREKTORAT ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE, POŠTANSKU DJELATNOST I RADIO-SPEKTAR.....	11
DIREKTORAT ZA INFORMATIČKU INFRASTRUKTURU.....	18
DIREKTORAT ZA ELEKTRONSKU UPRAVU	33
DIREKTORAT ZA PROMOCIJU INFORMACIONOG DRUŠTVA.....	51
ODJELJENJE ZA MEĐUNARODNU SARADNJU I EVROPSKE INTEGRACIJE	65
ODJELJENJE ZA ELEKTRONSKE REGISTRE.....	68
AKTIVNOSTI ODJELJENJA ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU	73
OSTALE AKTIVNOSTI MINISTARSTVA	77

UVODNIK

Dajući značaj promjenama koje predvode revolucija u nauci i tehnologiji, posvećeni širenju razumijevanja da tehnologije mijenjaju ekonomski, socijalni, politički i kulturni milje jednog društva, bitišući među preko dvije milijarde internet korisnika, pet milijardi mobilnih telefona i mnogo milijardi hardver uređaja u ministarstvu imamo poseban zadatak, da jedan mali sistem, kakav je crnogorski, dovedemo „k poznaniju prava“ da se, samo uz adekvatnu primjenu modernih tehnologija, kreira uređen i efikasan sistem.

Shvatajući da je inovacija jedan od odlučujućih faktora u borbi za prevlast, a inovativnost komparativna prednost svakog ko je posjeduje, da bi se uklopili u kontekst vremena i doba u kojem živimo našli smo se pred izazovom razvoja i izgradnje otvorenog i bezbjednog informacionog društva. A u 2013-toj godini ovaj izazov usložnile su raklje ekonomske krize!

Ipak, strateški dokumenti, poput Akcionog plana za razvoj e-governmenta, Strategije sajber bezbjednosti, rad na unapređenju zakonske i sekundarne legislative, projekti kao Nacionalni PC program, besplatan wi-fi za građane Crne Gore, ECDL za digitalnu Crnu Goru, izgradnja modernog centra za smještanje digitalnih podataka državnih organa u Bijelom Polju, kao i čitav niz informacionih sistema koji su doprinjeli modernijem i efikasnijem obavljanju poslova državne administracije, promijenili su informacioni ambijent u Crnoj Gori.

Kad se u centru aktivnosti nađu građani, onda su i učinci mjerljiviji. Uspjeli smo da, u godini krize, posredstvom donacije obezbijedimo 1500 računara za najbolje učenike i socijalno ugrožene stanovnike iz 11 opština sa sjevera Crne Gore, da obebijedimo prve besplatne wi-fi internet signale sa tendencijom širenja u svim gradovima u Crnoj Gori a za one informatički pismenije da stvorimo pravni ambijent za elektronsku komunikaciju sa državnom administracijom u bilo koje vrijeme i sa bilo kojeg mjesta.

Ali, naša misija nije ostvarena sve dok, uz kontinuiran rast, ne dostignemo niže cijene a bolji kvalitet usluga elektronskih komunikacija, dok ne obezbijedimo pristupačnost cijena

digitalnih certifikata koji treba da budu naša lična karta u elektronskom svijetu, ne obezbijedimo stabilan i konkurentan ICT sektor...

Dakle, nastavljamo da radimo na važnim zadacima a, sudeći po rezultatima u 2013. godini na dobrom putu.

Ministar za informaciono društvo

i telekomunikacije

Prof. dr Vujica Lazović

REZIME

Izveštaj o radu Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije za 2013. godinu obuhvata pregled najznačajnijih aktivnosti tokom protekle godine. U izveštaju je dat osvrt na realizaciju obaveza iz Programa rada Ministarstva za 2013. godinu a koji je obuhvatio aktivnosti iz: Programa rada Vlade za 2013. godinu za koje je obrađivač bilo ministarstvo, prioritetne aktivnosti ministarstva, planirane aktivnosti organizacionih jedinica kao i kategoriju ostalih aktivnosti.

Kao najvažnije aktivnosti - rezultate rada u 2013. godini izdvajamo:

- Uspješna realizacija aktivnosti po Programu rada Vlade i visok stepen realizacije prioritetnih aktivnosti;
- Stvaranje pravnog ambijenta za što jednostavniju komunikaciju korisnika usluga državne administracije sa građanima-usvajanje Predloga Zakona o elektronskoj upravi koji je u skupštinskoj proceduri;
- Kontinuirano unapređenje legislative u oblasti elektronkih komunikacija i u tom kontekstu donošenje novog Zakona o elektronskim komunikacijama čija implementacija treba da osiguranje dalji rast sektora elektronskih komunikacija;
- Realizacija projekta stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem – druga godina;
- Članstvo Nacionalnog CIRT tima u međunarodnu organizaciju FIRST koja okuplja timove za borbu protiv sajber prijetnji u svijetu;
- Digitalna pismenost za sve – realizacija projekta „ECDL za digitalnu Crnu Goru “kroz koji će 3500 državnih službenika dobiti ECDL sertifikat za rad na računarima.
- Nacionalni PC program -Realizacija projekta donacije 1500 računara za 804 učenika iz 93 škole na teritoriji 11 opština na sjeveru Crne Gore.

U Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije tokom protekle godine intenzivno se radilo na unapređenju legislative. U tom kontekstu, Vlada je na predlog

ministarstva usvojila šest predloga zakona od čega tri predloga zakona o potvrđivanju konvencija, jedna strategija, jedan akcioni plan i šest pravilnika.

Pojedinosti o najznačajnijim aktivnostima ministarstva date su u nastavku Izveštaja.

**PREGLED AKTIVNOSTI NA REALIZACIJI PROGRAMA RADA VLADE I MATERIJALA
KOJE JE RAZMATRALA I USVOJILA VLADA**

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije u potpunosti je realizovalo obaveze iz Programa rada Vlade za 2013. godinu i to kandidovanjem :

- Predloga Zakona o elektronskoj upravi
- Predloga Zakona o elektronskim komunikacijama
- Predloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj trgovini
- Akcionog plan za razvoj eGovernmenta do 2016. godine
- Analize stanja eUprave u Crnoj Gori za 2012. godinu
- Strategije sajber bezbjednosti Crne Gore 2013-2017
- Informacije o statusu projekta sistem za upravljanje dokumentima u Vladi i ministarstvima –eDMS
- Izveštaja o funkcionisanju digitalnih certifikata u Crnoj Gori.

Pored aktivnosti koje su predviđene Programom rada Vlade za 2013. godinu na predlog Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije Vlada Crne Gore razmotrila je i usvojila slijedeće materijale :

- Platforma za učešće delegacije Crne Gore na bilateralnom sastanku Radne grupe za Poglavlje 10, Informatičko društvo i mediji;
- Predlog iznosa naknada za rad i produženja Ugovora za članove tima za održavanje Centralnog registra stanovništva;
- Odluka o izboru revizora za reviziju finansijskog izveštaja Pošte Crne Gore AD Podgorica za 2012. godinu;

- Odluka o izmjenama i dopunama Statuta Pošte Crne Gore AD Podgorica;
- Odluka o izboru revizora za reviziju finansijskog izvještaja Radio – difuznog centra d.o.o. Podgorica za 2012. godinu;
- Finansijski plan Radio-difuznog centra d.o.o. Podgorica za 2013. godinu;
- Odluka o izmjeni Odluke o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Radio-difuzni centar“ – Podgorica;
- Informacija o aktivnostima vezanim za upravljanje nacionalnim internetskim domenom Crne Gore ".me";
- Finansijski plan Poste CG za 2013. godinu;
- Imenovanje Odbora direktora Pošte Crne Gore;
- Predlog pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije;
- Izveštaj o radu Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije za 2012. godinu;
- Zahtjev za davanje saglasnosti Vlade u skladu sa članom 4, stav 1 Odluke o kriterijumima za utvrđivanje visine nadoknade za rad članova radnog tijela ili drugog oblika rada (Sl.list CG br. 26/2012 I 34/2012);
- Godišnji izvještaj o poslovanju Pošte Crne Gore AD za 2012. godinu;
- Odluka o izmjeni Statuta Radio-difuznog centra d.o.o. –Podgorica;
- Prijedlog platforme za učešće crnogorske delegacije koju će predvoditi potpredsjednik Vlade Crne Gore i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije, Prof. dr Vujica Lazović, na "Svjetskom samitu o informacionom društvu - WSIS Forum 2013", u okviru koga je organizovan Ministarski program, koji će se održati 13-17. maja 2013. godine u Ženevi;
- Inicijativa Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti odredaba člana 19 st. 6 i 8, člana 102 stav 5 i člana 130 Zakona o elektronskim komunikacijama ("Službeni list Crne Gore", br. 50/08, 53/09, 70/09, 40/10, 32/11, 40/11 i 6/13);
- Informacija o realizaciji Projekta izgradnje objekta za objezbjeđenje podataka u slučaju katastrofe i drugih incidentnih situacija (Disaster Recovery lokacija);

- Predlog za izmjenu i dopunu Zaključka Vlade Crne Gore broj 06-450/2 od 7. marta 2013. godine sa sjednice od 28.februara 2013. godine;
- Informacija o regionalnoj Inicijativi i potpisivanju dokumenta za uključivanje Crne Gore u Roaming Regulativu Evropskog parlamenta i Savjeta EU za roaming javnih elektronskih komunikacionih mreža;
- Predlog Zakona o potvrđivanju Završnih akata Svjetske konferencije o radio-komunikacijama (WRC-07);
- Predlog Odluke o naknadama članovima Odbora direktora Pošte Crne Gore AD Podgorica;
- Informacija o stanju tržišta elektronskih komunikacija u Crnoj Gori;
- Predlog Pravilnika o izmjenama i dopunama pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije;
- Predlog platforme za učešće potpredsjednika Vlade Crne Gore i ministra za informaciono društvo i telekomunikacije, prof. dr Vujice Lazović, na regionalnom sastanku u vezi sa uključivanjem u Roaming Regulativu br. 513/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta EU za roaming javnih mobilnih komunikacionih mreža u okviru Evropske unije, koji će se održati 03. jula 2013. godine u Skoplju, Makedonija;
- Izveštaj o poslovanju Radio-difuznog centra d.o.o. za 2012. godinu sa Revizorskim izvještajem i Odluka Odbora direktora o raspodjeli dobiti;
- Odgovori na Amandmane poslanika: g-dina Zorana Vukčevića, g- dina Zorana Jelića I g-đe Zorice Kovačević na Predlog Zakona o elektronskim komunikacijama;
- Predlog Radio-difuznog centra d.o.o. o davanju popusta za elektronske emitere koji do 15-og u mjesecu izmire obaveze za prethodni mjesec;
- Izveštaj o finansijskim efektima Ugovora o Agentu registracije domena .me
- Odluka Odbora direktora Pošte Crne Gore AD Podgorica o valorizaciji poslovnih prostora modelom zakupa;
- Predlog Zakona o potvrđivanju konvencije Ujedinjenih nacija o upotrebi elektronskih komunikacija u međunarodnim ugovorima;
- Prijedlog osnove za vođenje pregovora i zaključivanje Sporazuma između Vlade Crne Gore, Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Makedonije o saradnji u oblasti

informacionih i komunikacionih tehnologija;

- Informacija o preduzetim mjerama u cilju regulisanja dugovanja elektronskih emitera sa Odlukom Odbora direktora RDC-a o stimulisanju emitera koji uredno izvršavaju ugovorene obaveze;
- Prijedlog platforme za učešće crnogorske delegacije koju će predvoditi potpredsjednik Vlade Crne Gore i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije, Prof. dr. Vujica Lazović, na međunarodnoj konferenciji iz oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija „ITU TELECOM WORLD 2013“, koja će se održati 19-22. novembra 2013. godine u Bangkoku, Tajland;
- Prijedlog platforme za učešće crnogorske delegacije koju će predvoditi potpredsjednik Vlade Crne Gore i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije, Prof. dr. Vujica Lazović, na međunarodnoj konferenciji "Globalna saradnja u Sajber bezbjednosti: Izazovi i vizije", koja će se održati 2-3. decembra 2013. godine u Bakuu, Azerbejdžan;
- Mišljenje na amandmane poslanika Srđana Perića, Azre Jasavić i Gorana Tuponje na Predlog Zakona o izmjenama i dopunama zakona o elektronskoj trgovini sa predlogom zaključaka ;
- Mišljenje za Skupštinu Crne Gore u vezi Plana rada sa Finansijskim planom Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost za 2014. godinu;
- Predlog Zakona o potvrđivanju Evropske konvencije o pravnoj zaštiti usluga koje se temelje na uslovnom pristupu i usluga koje pružaju uslovni pristup;

AKTIVNOSTI ORGANIZACIONIH JEDINICA

Jasni ciljevi koje smo postavili u Strategiji razvoja informacionog društva od 2012-2016. godine suočeni sa krizom koja je uzrokovala ograničena budžetska sredstva za informatičke projekte učinili su 2013. godinu godinom izazova. U takvom ambijentu aktivnosti Ministarstva su, dodatno, skoncentrisane na unapređenje regulatornog okvira, kao prvog preduslova za razvoj informacionog društva. U tom kontekstu, usvojen je novi Zakon o elektronskim komunikacijama čija implementacija treba da doprinese daljem rastu sektora elektronskih komunikacija, Zakon o elektronskoj trgovini u potpunosti je usaglašen sa relevantnom EU direktivom, a poseban iskorak, kad je legislativa u pitanju, napravljen je usvajanjem Predloga Zakona o elektronskoj upravi koji treba da doprinese eliminisanju barijera distance i vremena u komunikaciji država sa građanima (G2C) i država sa državom (G2G) i doprinese eliminisanju administrativnih barijera.

Dakle, prateći globalne trendove, našli smo se u vrtlogu informatičke revolucije koja je, sudeći po brojkama koje svjedoče o razvoju, u Crnoj Gori opšte prihvaćena. Tako smo, u decembru 2013. godine stigli do 90.904¹ širokopojasnih priključaka odnosno ostvarili rast za 14.574 priključka u odnosu na decembar 2011². godine, ukupan broj instaliranih FTTx priključaka na kraju 2013. godine iznosio je 28.715³ što je, takođe, značajan napredak u poređenju sa 8.152⁴ priključka koliko ih je bilo u decembru 2011. godine. Pomaci su evidentni, ne samo kad je infrastruktura u pitanju, već rast bilježimo i u upotrebi personalnih i laptop računara od 2,6%⁵ odnosno 4,7% u odnosu na 2012. godinu. Pozitivni trendovi nijesu zaobišli ni preduzeća pa je povećan broj preduzeća koja su koristila računar u svom poslovanju za 1,5%, kao i procenat preduzeća koja su imala pristup internetu za 1,9% u odnosu na uporedni period 2012. godine. Preko portala e-uprave učinili smo putem

¹ Izvor: EKIP-Informacija o stanju tržišta elektronskih komunikacija za decembar 2013.godine

² 2011. godina uzeta kao reper jer je krajem iste godine usvojena aktuelna Strategija

³ Izvor: EKIP-Informacija o stanju tržišta elektronskih komunikacija za decembar 2013.godine

⁴ Izvor: EKIP-Informacija o stanju tržišta elektronskih komunikacija za decembar 2011.godine

⁵ Izvor: MONSTAT: Upotreba informaciono-komunikacionih tehnologija u preduzećima za 2013.godinu

interneta dostupno ukupno 58 servisa državne administracije, u kontinuitetu je tokom 2013. godine rastao broj pošiljaka naručenih putem interneta...

Idući u susret ciljevima iz aktuelne Strategije razvoja, predano radeći na bezbjedonosnom aspektu informacionog društva, stvaranju uslova za dostupnost IT infrastrukture svim kategorijama stanovništva (donacija 1500 računara i besplatan wi-fi internet za građane Crne Gore) i podizanju nivoa digitalne pismenosti (ECDL za digitalnu Crnu Goru) nijesmo ostali imuni na probleme ICT sektora koji se teško nosio sa bremenom krize, kao i na visoke cijene pojedinih usluga elektronskih komunikacija zbog čega je i aktuelizovana priča o valorizaciji telekomunikacione infrastrukture u državnom vlasništvu.

Sa prepoznatim problemima zaključili smo 2013.godinu, zadajući nam time zadatke za narednu...

Sekretar Ministarstva

mr Sandra Veličković

DIREKTORAT ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE, POŠTANSKU DJELATNOST I RADIO-SPEKTAR

Za Direktorat elektronskih komunikacija, poštanske djelatnosti i radio-spektra, 2013. godina je bila godina izazova.

U okviru pregovora sa EU, održan je bilateralni sastanak za Poglavlje 10-Informatičko društvo i mediji, na kojem je prezentovano naše zakonodavstvo i stepen usklađenosti u odnosu na pravni i regulatorni okvir EU 2009.

Uspješno je okončan rad na novom Zakonu o elektronskim komunikacijama. Dobijeno je pozitivno mišljenje EK na Zakon. Predlog je usvojen na Vladi i Zakon je, nakon što je pohvaljen i od pozicije i od opozicije u Parlamentu, usvojen u Skupštini CG u avgustu 2013.

Dvadeseti jubilarni Infofest je bio dobra prilika da se promoviše Zakon i najavi njegova implementacija.

Sa implementacijom smo otpočeli u oktobru 2013. godini prisustvom TAIEX Misije EK, sa kojom smo napravili plan donošenja podzakonskih akata, sa osnovnim draftovima. Nekoliko pravilnika je već urađeno i poslato u međuresorsku proceduru davanja mišljenja.

U junu 2013. Vlada je, na inicijativu Ministarstva usvojila Informaciju o stanju na tržištu elektronskih komunikacija, koja je rezultirala Zaključcima Vlade o potrebi valorizacije državnih resursa u oblasti elektronskih komunikacija.

Oformljeni su ekspertski timovi koji vrše procjenu upotrebljivosti/iskorišćenosti državnih resursa, u cilju njihove dalje valorizacije.

Crna Gora se pridružila regionalnoj Inicijativi za proširenje Uredbe EK o roamingu i na zemlje u regionu-Crna Gora, Srbija i Makedonija. U tom cilju, napravljena je i Analiza prihoda od roaminga, prodatih data SIM kartica i prihoda od mobilnog interneta.

Na osnovu interesovanja potencijalnih novih operatora urađen je Elaborat o definisanju najnižeg iznosa jednokratne naknade za dodjelu odobrenja za korišćenje radio-frekvencija, kao i Rješenje o najnižem iznosu.

Intenzivno se radilo na pronalaženju adekvatnog rješenja za pokriće neto troška Univerzalnog servisa u poštanskoj djelatnosti, kao i na Metodologiji proračuna neto-troška US.

Nakon dva održana Upravljačka Komiteta koji prati postupak digitalizacije, okončana je I faza digitalizacije i raspisan tender za II fazu.

Otpočelo se sa međuresorskim aktivnostima na izradi Uputstva o postupanju korisnika u prelaznom periodu, kao i medijskoj kampanji za digitalizaciju.

**Generalni direktor za elektronske komunikacije,
poštansku djelatnost i radio spektar
Ratka Strugar**

AKTIVNOSTI

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije konstantno radi na unaprjeđenju oblasti elektronskih komunikacija. Shodno tome, Direktorat za elektronske komunikacije, poštansku djelatnost i radio spektar radi na stvaranju i unapređenju poslovnog ambijenta vezano za broadband infrastrukturu, kao i pravnog i regulatornog okvira.

Oblast elektronskih komunikacija

1. Pripremljen je Prijedlog Zakona o elektronskim komunikacijama.

Prijedlog Zakona je preveden i dostavljen Evropskoj Komisiji na davanje mišljenja.

Urađena je Tabela usklađenosti ZEK-a sa pravnom tekovinom EU na preko 300 strana.

30. jula usvojen je novi Zakon o elektronskim komunikacijama. Obavljen je u Službenom listu i stupio na snagu u avgustu 2013.godine. Ovim zakonom uređuje se način upravljanja i korišćenja elektronskih komunikacionih mreža, uslovi i način obavljanja djelatnosti u oblasti elektronskih komunikacija, kao i druga pitanja od značaja za elektronske komunikacije.

2. Pripremljen je i usvojen Zakon o potvrđivanju završnih akata radio – konferencije WRC 2007. Zakon će omogućiti da se slobodne frekvencije, koje ćemo dobiti u postupku digitalizacije, a koje se zovu: "digitalna dividenda", mogu koristiti za razvoj broad banda, odnosno širokopojasnog-brzog pristupa internetu, i samim tim za dalji razvoj savremenih mobilnih komunikacija na ovim frekvencijama, koje imaju najbolje performanse za razvoj novih tehnologija.
3. Pripremljen je i upućen na usvajanje u Skupštinu CG Zakon o potvrđivanju Evropske konvencije o pravnoj zaštiti usluga koje se temelje na uslovnom pristupu i usluga koje pružaju uslovni pristup. Ovaj Zakon je pripremljen za ratifikaciju, u skladu sa novim Zakonom o elektronskim komunikacijama, s ciljem da se učine nezakonitim sve aktivnosti koje omogućavaju neovlašćeni pristup zaštićenim uslugama, vezanim

za radio-televizijsko emitovanje programa i uslugama informacionog društva koje se nude uz nadoknadu i zasnivaju se na uslovnom pristupu.

4. Pristupilo se regionalnoj Inicijativi za smanjenje cijena roaminga, za šta su pripremljena dokumenta za Vladu kojima je ministar ovlašćen da potpiše Memorandum o prihvatanju Inicijative i oformljena je radna grupa za izradu Analize prihoda od roaminga (Crna Gora, Srbija i Makedonija)
5. U saradnji sa MVP i EI, pripremljena je Platforma za glasanje Ambasadorke CG u Parizu, Irene Radović, na Eutelsat IGO sjednici Skupštine (Evropska organizacija za satelitske komunikacije).
6. Krenulo se u implementaciju Zakona o elektronskim komunikacijama. Organizovana je TAIX misija sa slovenačkim ekspertima iz ove oblasti, na kojoj su uradjeni prvi draftovi i plan donošenja podzakonskih akata. Započeta je izrada podzakonskih akata.
7. U okviru 20-tog jubilarnog Infofesta održan je Okrugli sto na temu: Perspektive razvoja sektora elektronskih komunikacija u Crnoj Gori. Govorili su potpredsjednik Vlade i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije prof.dr. Vujica Lazović, predsjednik skupštinskog Odbora za buždet i finansije, Aleksandar Damjanović i član Savjeta Agencije Branko Kovijanić.
8. Učešće i koordinacija u izradi PEP-a-Predpristupnog ekonomskog programa CG u oblasti-mrežne industrije.
9. Članstvo u Vladinoj interresornoj Komisiji za članstvo CG u NATO u oblasti elektronskih komunikacija, posebno postupanja u vanrednim situacijama, kao i oblasti sajber bezbjednosti i sajber kriminala.
10. Koordinacija aktivnosti sa Ministarstvom finansija koje se tiču razmatranja i usvajanja Finansijskog plana i Plana rada Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, u skladu sa ovlašćenjima iz novog Zakona.

11. Na osnovu zahtjeva Agencije, a po izraženom interesovanju novih potencijalnih operatora za ulazak na crnogorsko tržište elektronskih komunikacija urađen je Elaborat o definisanju najnižeg iznosa jednokratne naknade za dodjelu odobrenja za korišćenje radio-frekvencija, kao i Rješenje o najnižem iznosu. Na osnovu zahtjeva Agencije za dopunu, za novi blok frekvencija, radi se dopuna Elaborata i Rješenja.
12. Koordinacija aktivnosti koje su vezane za izradu Modela valorizacije telekomunikacione infrastrukture u državnom vlasništvu. Vlada je usvojila Informaciju o valorizaciji i zadužila Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije i Ministarstvo finansija da oformi ekspertske timove i nastavi rad na projektu i podprojektima.
13. Članstvo u Poglavlju 28 – Zaštita potrošača u dijelu elektronskih komunikacija.
14. Prisustvo Forumu 4 - Monitoring electronic communications and information society services in Enlargement Countries i prezentacije CULLEN izvještaja. Prezentovan je novi Zakon o elektronskim komunikacijama.
15. Prisustvo najvećem skupu ICT tehnologija, u organizaciji Međunarodne unije za telekomunikacije - ITU TELECOM WORLD 2013, Bangkok, Tajland
16. Prisustvo Regionalnom razvojnom forumu za telekomunikacije u okviru ITU i regionalnom pripremnom sastanku, a u organizaciji Telekomunikacionog razvojnog biroa, Beograd, Srbija.
17. Prisustvo Konferenciji jugoistočne Evrope o elektronskim komunikacijama (TELECOM ARENA), Beograd, Srbija.
18. Prisustvo na WSIS 2013.-Svjetskom forumu o informacionim tehnologijama koje je održan u Ženevi.

Oblast poštanske djelatnosti:

1. Preispitivanje Metodologije troška univerzalnog servisa u okviru međuresorske radne grupe.

2. Izrada podzakonskih akata, na osnovu novog Zakona o poštanskim uslugama- Izrađena je Nomenklatura poštanskih usluga, Pravilnik o poštanskim markama i Nacrt Pravilnika o poštanskim uslugama.
3. Pripremljeni su finansijski planovi i finansijski izvještaj Pošte CG za međuresorsko usaglašavanje i usvajanje na Vladi.
4. Pripremljene su izmjene Statuta Pošte CG za međuresorsko usaglašavanje i usvajanje na Vladi.
5. Pripremljeni su dokumenti u vezi visine zarada u Pošti, na osnovu Zaključaka Vlade.
6. Pripremljena je i proslijeđena Vladi Odluka o imenovanju novih članova Odbora direktora.
7. Obavljeni su razgovori sa potencijalnim investitorima iz Poljske koji su zainteresovani za tržište poštanskih usluga u Crnoj Gori.
8. Članstvo u Poglavlju 3 – Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga, u dijelu poštanske djelatnosti.
9. Prisustvo Konferenciji o elektronskoj trgovini i poštanskim uslugama, Arandjelovac, Srbija.

Oblast radio-spektra:

1. Kontinuirano praćenje projekta digitalizacije-u okviru kojeg je završena prva faza digitalizacije, i koordinirane aktivnosti na II fazi digitalizacije, koje se tiču izrade Uputstva o postupanju krajnjih korisnika u postupku digitalizacije, kao i aktivnosti na medijskoj kampanji i promociji procesa prelaska sa analognog na digitalni signal.
2. Organizovana su i održana dva sastanka Upravljačkog komiteta (Steering Committee), radi praćenja Projekta digitalizacije.
3. Organizovan je i održan sastanak i Koordinacionog tijela za praćenje implementacije projekta, u sastavu - Ministarstvo, RDC i Agencija za elektronske komunikacije.

4. Urađena je Informacija za Vladu o statusu Projekta digitalizacije.
5. U okviru 20-tog jubilarnog Infofesta, predstavnik Direktorata je bio uvodničar i moderator Okruglog stola na temu: Proces digitalizacije u Crnoj Gori. O toj temi su govorili gospodin Andre Lys, operativni direktor Delegacije EU u CG i Slobodan Stanišić, predsjednik Odbora direktora Radio-difuznog centra.
6. Pripremljeni su finansijski planovi i finansijski izvještaji RDC-a za međuresorsko usaglašavanje i usvajanje na Vladi.
7. Pripremljene su izmjene Statuta RDC-a i Odluke o osnivanju RDC-a za međuresorsko usaglašavanje i usvajanje na Vladi.
8. Pripremljeni su dokumenti u vezi sa zaradama u RDC-u, na osnovu Zaključaka Vlade i u pripremi je Odluka o imenovanju novih članova Odbora direktora.
9. Članstvo u Poglavlju 1- Sloboda kretanja roba u dijelu radio telekomunikacione i terminalne opreme.

Upravni predmeti:

U skladu sa novim Zakonom o elektronskim komunikacijama, od avgusta 2013. godine Ministarstvo više nije drugostepeni organ u upravnom postupku.

Međutim, do okončanja postupka, a u skladu sa zakonom, nastavlja se rad na svim predmetima koji su započeti u skladu sa ranijim Zakonom.

U 2013.godini obradjeni su svi pristigli predmeti, urađena drugostepena rješenja I odgovori na tužbu. Ukupno je bilo 97 rješenja po žalbama, od čega je 54 usvojenih i 43 odbijenih žalbi, kao i 14 odgovora na tužbu.

DIREKTORAT ZA INFORMATIČKU INFRASTRUKTURU

DOKUMENTA KOJA JE USVOJILA VLADA CRNE GORE

- Vlada je usvojila **Strategiju Sajber bezbjednosti u Crnoj Gori** na sjednici održanoj 12.09.2013. godine.
- Vlada je usvojila **Izveštaj o funkcionisanju digitalnih certifikata u Crnoj Gori** na sjednici održanoj 12.12.2013. godine.

AKTIVNOSTI NA IZRADI PODZAKONSKIH AKATA

U Službenom listu Crne Gore broj **19/2013 od 19.4.2013.** godine objavljen je *Pravilnik o standardima informacione bezbjednosti*.

U Službenom listu Crne Gore broj. **34/13 od 19.7.2013.** godine objavljeni su slijedeći Pravilnici koji uređuju pitanja iz oblasti informacione bezbjednosti, i to su:

- Pravilnik o otvaranju, suspenziji, ukidanju i ažuriranju e-mail naloga
- Pravilnik o upotrebi računarsko-komunikacionih resursa na mreži državnih organa
- Pravilnik o otvaranju, suspenziji, ukidanju i ažuriranju naloga na domenu mreže državnih organa
- Pravilnik o aktivaciji, migraciji i povećanju kapaciteta servisa/usluga na telekomunikacionoj/transportnoj mreži državnih organa;
- Pravilnik o načinu rada i uslovima za administrativni pristup Web Portalu Vlade Crne Gore

MEĐUNARODNI PROJEKTI

ODOBRENA SREDSTVA ZA PROJEKTE

MIDT je uspješno aplicirao i dobio sredstva u vrijednosti od 428.000,00€ za slijedeće projekte:

- Iznos od 138.000,00€ od strane NATO za potrebe obuke iz oblasti Sajber bezbjednosti (obuka održana u Ankari za 15 službenika državnih organa CG)

- Iznos od 260.000,00€ za IPA projekat prekogranične saradnje između Crne Gore i Albanije
- Iznos od 30.000,00€ u okviru TEMPUS projekta iz oblasti Sajber edukacije

OSTALE AKTIVNOSTI

DISASTER RECOVERY- DATA CENTAR

Izgradnja Disaster Recovery data centra, za potrebe Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, počela je sredinom juna mjeseca 2012 godine. **Preuzimanje objekta** od strane Naručioca - Opština Bijelo Polje, Korisnika –Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Izvođača - firma "IGP Fidija" i Nadzorne službe "MN inženjering" d.o.o iz Podgorice izvršeno je **08.03.2013.god.** kada je sačinjen zapisnik o preuzimanju objekta na korišćenje.

Radovi su obuhvatili sljedeće:

- Arhitektonsko građevinske intervencije ,
- Elektroenergetske instalacije jake struje i oprema,
- Termotehničke instalacije,
- Instalacije slabe struje,
- Biometrijska kontrola pristupa,
- Sistem za dojavu incidentnih promjena u data centru,
- Protivpožarna zaštita.

Izvršena je **provjera funkcionalnosti instaliranog sistema** a to je podrazumijevalo:

- provjeru funkcionalnosti sistema za napajanje, nadzor i protivpožarni sistem;
- montažu komunikacionih rack ormana;
- montažu Smart UPS napajanja;
- Konfiguraciju I instalaciju mrežno komunikacione opreme (security firewall-a Cisco ASA5520, L3 switch-eva Allied Telesis x900)
- Aktiviranje MIPnet linka;
- Provjeru funkcionalnosti mrežne infrastructure i MIPnet linka na relaciji MIDT – DRS Bijelo Polje.

Nakon toga, pisanim putem su obavještenja državnim institucijama da mogu planirati prenos i instalaciju neophodne informatičke opreme kao i implementirati Disaster Recovery sajta za potrebe informacionih sistema kojima upravljaju. Poreska uprava, Fond Pio i Centralna banka trenutno rade na izradi plana prenosa svojih servisa, nakon čega će uslijediti razgovori i pripremne aktivnosti za implementaciju ovih rješenja.

Izvršena je priprema 2 servera na samoj lokaciji (Instalacija i konfiguracija Windows Server 2008R2) kao i provjera konekcije i ostalih servisa koji su potrebni za nesmetan rad domen controlera i sistema Elektronske sjednice Vlade Crne Gore.

AKTIVNOSTI CIRT-a

Crnogorski nacionalni CIRT (CIRT-ME) je u proteklom periodu nastavio sa aktivnostima na planu uspostavljanja i unapređivanja partnerskih odnosa kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom planu, a u cilju bolje i efikasnije borbe protiv sajber kriminala i sajber prijetnji. U toku ove godine realizovane su sljedeće aktivnosti

U okviru obuke za sajber bezbjednost u Japanu, 15. februara 2013. godine potpisan je Memorandum o saradnji sa **JPCERT** timom Japana, koji predstavlja jedan od vodećih timova u svijetu, a na planu preventivnog i proaktivnog pristupa borbi protiv savremenih prijetnji iz oblasti informacionih tehnologija.

Nakon apliciranja za članstvo u međunarodnoj organizaciji „**FIRST**“, koja okuplja timove za borbu protiv sajber prijetnji širom svijeta, CIRT-ME je zvanično primljen u zajednicu CIRT-ova 20. februara 2013. godine.

CIRT-ME je, takođe, nakon procesa apliciranja i evaluacije zvanično registrovan od strane **Trusted Introducer**-a. Radi se o servisu TERENCE, koji obezbjeđuje evropskim CIRT, CERT, CSIRT timovima pristup bazi u kojoj su navedeni svi poznati evropski timovi za obradu računarskih incidenata i pruža informacije i podršku u procesu akreditacije. Ovim je napravljen prvi korak u pravcu uključivanja Nacionalnog CIRT tima u istraživačku i obrazovnu zajednicu koju okuplja TERENA (*“Trans European Research and Education Networking Association”*), sa ciljem davanja doprinosa daljem razvoju u oblasti internet tehnologija, informacionih sistema i usluga.

Na nacionalnom nivou, CIRT-ME je nastavio sa unapređivanjem mehanizama proaktivnog i reaktivnog pristupa sajber sigurnosnim incidentima i prijetnjama, kao i jačanjem institucionalne saradnje među ključnim državnim institucijama i organima lokalne samouprave koje su prepoznate kao garanti sajber bezbjednosti.

U sklopu svojih svakodnevni aktivnosti CIRT je nastavio sa uspješnim radom na rješavanju prijavljenih incidenata. Neki od incidenata su zahtijevali prekograničnu saradnju i razmjenu informacija sa raznim organizacijama (CERT India, CERT Slovenia, NATO, Facebook i sl). kao i međuresornu saradnju državnih organa (Uprava policije, ANB). Takođe, redovno su objavljivane vijesti, obavještenja i savjeti za zaštitu na portalu www.cirt.me.

Slijedi prikaz prijavljenih incidenata:

	Broj prijava	Vrsta incidenta
Državni organ	12	Web defacement, DOS i DDoS napad,
Poslovne banke u CG	3	Phishing
Inostrane banke	3	Phishing
Strani partner	2	MiniDuke- trojanac (sajber špijunaža)
Privatna firma CG	1	Brute force
UKUPNO	28	

U saradnji sa Udruženjem roditelja iz Podgorice, započete su aktivnosti za razvijanje programa zaštite djece na internetu. Realizovane su posjete osnovnim školama kako bi članovi CIRT-a održali prezentaciju i upoznali đake sa bezbjednim načinom korišćenja interneta.

U okviru IPA projekta, u prostorijama Ministarstva je održana obuka za državne službenike pod nazivom "Elementi ICT bezbjednosti". Obuci su prisustvovali predstavnici sljedećih institucija:

- Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije (CIRT)
- Ministarstvo odbrane

- Ministarstvo pravde
- Ministarstvo unutrašnjih poslova (Uprava policije)
- Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija
- Agencija za nacionalnu bezbjednost
- Direkcija za zaštitu tajnih podataka

U Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije je održana prezentacija rada i način funkcionisanja CIRT-a Crne Gore predstavnicima Regulatornog autoriteta za elektronske i poštanske komunikacije Republike Kosovo. Posjeta je imala za cilj transfer iskustva kolegama iz Republike Kosovo, kako bi na primjeru formiranja CIRT-a Crne Gore mogli definisati platformu za uspostavljanje sličnog tijela u svojoj matičnoj zemlji. Na taj način želio se dati doprinos razvijanju i jačanju regionalne saradnje u predmetnoj oblasti, a koja je u interesu svih građana sa ovih prostora.

Aktivnosti na izradi Informacije o stepenu realizacije CIRT projekta, koja daje pregled trenutnog stanja implementiranog Nacionalnog CIRT tijela za Crnu Goru.

CIRT je uzeo učešće u TEMPUS projektu „Enhancement of cyber educational system of Montenegro“

U Ankari je od 16.09 - 27.09.2013.godine organizovana i uspješno završena obuka na temu sajber bezbjednost pod pokroviteljstvom NATO-a. Pomenutu obuku su pored službenika MIDT-a pohađali i službenici Ministarstva odbrane, Ministarstva pravde, Agencije za nacionalnu bezbjednost, Vojske Crne Gore, Republičkog zdravstvenog fonda, Direkcije za zaštitu podataka, Univerziteta Crne Gore i Univerziteta Mediteran. Ova prilika je takođe iskorištena u cilju jačanja među-institucionalne saradnje a u skladu sa Nacionalnom strategijom za sajber bezbjednost.

Predstavnik **CIRT boravi u Japanu** na četvoromjesečnoj obuci na temu sajber bezbjednost, donacija japanske agencije za internacionalnu saradnju (JICA), od Avgusta do Decembra 2013. godine.

Na preporuku CARNet-a, odnosno hrvatskog Nacionalnog CERT-a Crnogorski CIRT Tim **postao je korisnik ACDC** (Advanced Cyber Defence Centre) projekta, koji pretenduje da

ustpostavi evropski Napredni centar za sajber odbranu, te istovremeno izgradi savremeni sistem zaštite od botnetova na EU nivou.

Odgovori na upitnik Globalnog Cybersecurity Indeksa (GCI), za potrebe projekta koji ima za cilj efikasno mjerenje nivoa sajber razvoja svake države. Projekat je zasnovan na tekućem mandatu ITU i projektima i aktivnostima Biroa za razvoj telekomunikacija ITU (BDT).

Određivanje **relevantnosti celeksima** regulativa vezane za bezbjednost informacionih sistema

Organizovana je i uspješno završena obuka na temu sajber bezbjednost **u Ohridu** a pod pokroviteljstvom NATO-a. Ova prilika je takođe iskorištena u cilju jačanja među-institucionalne saradnje a u skladu sa Nacionalnom strategijom za sajber bezbjednost. Cilj Obuke je bio razumijevanje važnosti izgradnje efektivne sajber odbrane kao i internacionalnih pravnih izazova kod efektivne sajber odbrane.

Učešće na međunarodnoj konferenciji “Globalna saradnja u Sajber bezbjednosti: Izazovi i vizije”, u **Bakuu, Azerbejdžan**. Događaj je organizovan od strane Vlade Azerbejdžana, u saradnji sa Međunarodnom unijom za telekomunikacije (ITU) čija je Crna Gora članica. Konferencija je poslužila kao globalna platforma za razmjenu najboljih praksi i omogućila diskusiju o održivim modelima i rješenjima za izgradnju povjerenja i sigurnosti u upotrebi informaciono-komunikacionih tehnologija na nacionalnom, regionalnom i internacionalnom nivou.

AKTIVNOSTI NA POBOLJŠANJU MREŽNE INFRASTRUKTURE

Administracija i održavanje sistema

U toku godine obavljala se svakodnevna administracija sistema, što obuhvata:

- Monitoring sistema;
- Vođenje brige o bezbjednosti sistema;
- Aktivnosti na mrežno komunikacionoj opremi: ASA Firewall, core L3 svičevi, ruteri i svičevi na udaljenim lokacijama;
- Pružanje podrške krajnjim korisnicima;
- Saradnja sa Telekomom kao pružaocem telekomunikacionih usluga;

Mrežno jezgro

U cilju postizanja boljih performansi mreže i interneta, postavljen je monitoring sistem, izvršena su podešavanja na svim uređajima u koru mreže u cilju aktiviranja monitoring sistema. Uradjeno je tehničko rješenje za rekonstrukciju mrežnog jezgra, a očekuje se i obezbjeđivanje sredstava za nabavku mrežno komunikacione opreme. Na ovaj način bi se poboljšale performanse mreže i povećao nivo bezbjednosti. Pomenute aktivnosti podrazumijevaju logičku prekonfiguraciju jezgra mreže, gdje bi bilo izvršeno hardversko udvajanje centralnog sviča i centralnog sviča Microsoft infrastrukture.

Bezbjednost sistema

Obavljena su planiranja novih bezbjednosnih rješenja koja podrazumijevaju izradu tehničke specifikacije za nabavku uređaja nove generacije (napredni firewall-i), koji imaju mogućnost naprednog filtriranja saobraćaja, mogućnost zaštite od hakerskih napada itd. Takodje je priprema tehnička specifikacija za nabavku kvalitetnog monitoring sistema, koji će pružiti najbolju sliku o unutrašnjoj razmjeni podataka i ukazati na kritične djelove sistema.

Prikupljene su najpovoljnije ponude za nabavku mrežno komunikacionih uređaja – rutera koji će zamijeniti postojeće rutere koji se koriste za vezu korisnika mreže državnih organa prema internetu. Novi uređaji će imati hardversku i logičku redundansu, kao i bolje performanse. Na ovaj način obezbijedit će se brži i pouzdaniji pristup internetu.

Telekomunikacioni linkovi

Pored telekomunikacionih linkova i kapaciteta predviđenih Ugovorom sa Crnogorskim Telekomom, na mrežu državnih organa su priključeni sledeći linkovi:

- Disaster recovery site Bijelo Polje – 10 Mbps (MIPnet)
- Fitosanitarna uprava – 2 Mbps (MIPnet)
- Zavod za transfuziju krvi – 2 Mbps (MIPnet)
- MIDT – upgrade internet linka (20 Mbps)
- ANB – nova iznajmljena internet linija (512 kbps)
- DRS Bijelo Polje – nova internet linija (20 Mbps)

U toku su procedure oko aktivacije nekoliko GE optičkih linkova:

- Sudksi savjet;
- ZIKS Spuž;
- Uprava carina.

U toku su aktivnosti oko povezivanja Fonda PIO i Poreske uprave za Disaster recovery lokacijom u Bijelom Polju, kao i aktivnosti oko prebacivanja Osnovnog suda u Bijelom Polju. Pokrenute su aktivnosti oko povezivanja Operativno komunikacionih centara (OKC 112) u Bijelom Polju i Podgorici putem optičkog linka. OKC pripadaju Direktoratu za vanredne situacije u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave.

Izvršen je upgrade linkova postojećih MIPnet lokacija i to:

RB	SERVIS	INSTITUCIJA-ADRESA	STARI KAPACITET	NOV KAPACITE T
1	MIPnet	Dom zdravlja Plužine (Zgrada opštine)	256 kbps	1 Mbps
2	MIPnet	Dom zdravlja Šavnik (Centar)	256 kbps	1 Mbps
3	MIPnet	Cetinje (Bajova 2)	256 kbps	1 Mbps
4	MIPnet	Ulcinj (26. Novembra bb)	256 kbps	1 Mbps
5	MIPnet	Kolašin (Palih partizana bb)	256 kbps	1 Mbps
6	MIPnet	Mojkovac (Filipa Žurića bb)	256 kbps	1 Mbps
7	MIPnet	Plav (Čaršijaska bb)	256 kbps	1 Mbps
8	MIPnet	Rožaje (30. Septembra bb)	256 kbps	1 Mbps
9	MIPnet	Žabljak (prostorija zdravstvene stanice)	256 kbps	1 Mbps
10	MIPnet	Budva (Popa Jola Zeca)	256 kbps	1 Mbps
11	MIPnet	Nikšić (Radoja Dakića bb)	256 kbps	1 Mbps
12	MIPnet	Danilovgrad (Prve bokeljske bb)	256 kbps	1 Mbps
13	MIPnet	Herceg Novi (Nikole Ljubibratića bb)	256 kbps	1 Mbps
14	MIPnet	Bijelo Polje (Trg Golootočkih žrtava)	256 kbps	1 Mbps

15	MIPNet	Uprava za zaštitu konkurencije	1 Mpps	4 Mbps
16	preseljenje	Uprava za zaštitu konkurencije		
17	Mjesni vod	Poreska uprava Nikšić		256 kbps
18	MIPNet	Osnovni sud Bijelo Polje	2 Mbps	4 Mbps
20	MIPNet	Osnovni sud Nikšić	2 Mbps	4 Mbps
21	MIPNet	Uprava carina	4 Mbps	8 Mbps
22	MIPNet	Direkcija za izgradnju puteva	2 Mbps	4 Mbps
23	MIPNet novi	Sanitarna inspekcija		2 Mbps

ADMINISTRACIJA DOMENA ISU.GOV.ME

Održavanje domena **isu.gov.me** podrazumijeva administriranje svih korisničkih naloga na domenu i/ili korisničkih e-mail naloga, kao i instalacija i upgrade sistemskog softvera. Pored svakodnevnih zahtjeva realizovane su i sljedeće aktivnosti:

- Setovanje korisničkih naloga (**realizovano preko 3000**)
- Kreiranje korisničkih naloga (**preko 700**)
- Kreiranje spiskova korisničkih i mail naloga za sva ministarstva, agencije, fondove, zavode, uprave.....(**5500 naloga**)
- Kreiranje VPN naloga (**15**)
- Učlanjivanje računara u domen (**preko 270**)
- Kreiranje mail naloga (**preko 700**)
- Kreiranje zona i e-mail polisa
- Kompletiran proces migracije svih mailbox-a (5500) korisnika sa Exchange servera 2007 na Exchange 2010;
- Kreiranje distributivne grupe (**17**)
- Proširenje veličine prostora mailbox-a za određene korisnike (**3**);
- Pristup računarima na udaljenim lokacijama (ambasade: Turska, Engleska, Francuska), otklonjen problem koji su imali sa mailom (sertifikat, outlook anywhere)

- Svakodnevni monitoring stanja mail servera, servera za Centralni birački spisak, domen kontrolera, servera koji se hostuju na private cloud sistemu;
- Administracija korisničkih naloga potrebnih za održavanje sjednica Vlade Crne Gore, komisije za ekonomsku politiku i finansije, komisije za politički sistem, svajeta za regulatornu reformu, savjeta za privatizaciju
- Izvršavanje dnevnog (4 puta na dan), nedjeljnog i mjesečnog bekapa svih mail naloga na domenu;
- Dodavanje novih servera, diskova za potrebe drugih ministarstava.

Prikaz trenutnog broja e-mail naloga na domenu:

Broj	Broj e-mail naloga	Mailbox baza 300MB	Mailbox baza 500MB	Mailbox baza 1GB	Mailbox baza 10GB
	5662	3272	2320	57	13

OSTALE AKTIVNOSTI ODRŽAVANJA SISTEMSKOG SOFTVERA

- Svakodnevne aktivnosti na mrežnoj infrastrukturi, bazi podataka, korisničkim nalogima povezanih za CBS (Centralni birački spisak) sistem u svim opštinama Crne Gore;
- Analiza mail adresa pod gov.me;
- Svakodnevne aktivnosti i monitoring firewall sistema;
- Kreiranje zathjeva za odobrenje pristupa određenim web sadržajima;
- Analiza zahtjeva za odobrenje pristupa određenim web sadržajima – aktivnosti vezane za propuštanje IP adresa;
- Aktivnosti oko tenderskog postupka vezano za CA sistem, upgrade CA sistema;

PRIVATE CLOUD

Sistem i virtuelno serversko je na raspolaganju svim organima državne uprave preko Self service portala i virtuelno serversko okruženje prema njihovim zahtjevima sa potrebnim licencama. Završene su aktivnosti na instalaciji i konfigurisanju hardvera kao i instalacija mrežno komunikacione opreme. Takođe je implementiran i Private Cloud System Centar.

- Završen je i prebačen u Private Cloud Active Directory (Domen kontroleri).
- Kreirana su 3 virtuelna servera ; (2*lync, naučna mreža)
- Analiza raspoloživih resursa u Private Cloud okruženju(RAM memorija,raspoloživi prostor na storagima,zauzetost management servera itd...)
- Izvršeno je dodavanje novih servera, diskova za potrebe drugih ministarstava
- Realizovana je testna faza za upgrade sistema Elektronske sjednice Vlade Crne Gore sa pratećim servisima. Testiran je upgrade na nove systemske tehnologije (Windows Server 2008R2, Sharepoint Server 2010, SQL server 2008 R2).
- Svakodnevni monitoring stanja mail servera, servera za Centralni birački spisak, domen kontrolera, servera koji se hostuju na private cloud sistemu;

AKTIVNOSTI HELP - DESK

Svakodnevno se pruža podrška korisnicima iz državne uprave koje se evidentiraju putem telefonskih prijava. U sljedećoj tabeli je dat spisak prijava koje su evidentirane za pojedinačnu vrstu problema. Ukupno je evinetriran **761 nalog**.

Vrsta problema	Broj naloga
Problemi sa domenom	152
Problemi sa emailom	42
Hardverski problem	12
Instalacija softvera	61
Problemi sa internetom	47
Problemi sa mrežom	68
Problemi sa Operativnim sistemom	43
Povezivanje racunara	25
Prebacivanje podataka	18
Problemi sa logovanjem	10
Reinstalacija računara	43
Problemi sa štampačem	167
Problemi sa sofverom	16
Virusi	57
UKUPNO	761

ODRŽAVANJE PKI SISTEMA

Redovno održavanje PKI sistema podrazumijeva:

- svakodnevni monitoring sistema
- periodično kreiranje rezervnih kopija koje se odlažu na dvije lokacije
- kontrolu pristupa server sali u kojoj je smješteno jezgro sistema
- upravljanje korisničkim nalogima
- upravljanje certifikatima
- oporavak kriptografskih ključeva korisnika certifikata i dr.

Operativni tim MIDT-a sprovodi takodje aktivnosti na upgrade-u i otklanjanju eventulanih problema na sistemu, razmatranju predloga mogućih unapređenja i konsolidacije mreže kao i saradnja po pitanju otklanjanja problema kod korisnika.

Trenutna statistika aktivnih digitalnih certifikata i izdatih tokena je sljedeća:

- **Korisnički certifikati – izdato 295 certifikata**
- **Certifikati za uređaj – izdato 20 certifikata**

AKTIVNOSTI OKO PORTALA ESV-A

U toku godine službenici MIDT-a redovno pružaju softversku podršku prisutnima na sjednicama, vrše obuke korisnika, ažuriraju korisničke naloge i koordiniraju rad svih učesnika na portalu.

Generalni sekretar Vlade po *Poslovniku o radu Vlade* odlučuje o pristupu Portalu, dok je za administraciju korisničkih naloga zaduženo Ministarstvo. U cilju uredjenja uslova za dodjeljivanje prava na pristup Portalu, zajedničkim aktivnostima GSV-a i MIDT-a, generalni sekretar Vlade Crne Gore u saradnji sa Ministarstvom donio je **03.07.2013.godine Odluku o odredjivanju lica koja imaju pravo pristupa portalu elektronske sjednice Vlade Crne Gore i portalima vladinih Komisija.**

Održano je testiranje migracije ESV sistema na novu platformu (upgrade sistema na MOSS 2010, prelazak na Private Cloud) sa obezbjedjenjem svih planiranih funkcionalnosti. Testiranje je sprovedeno u Sali za održavanje sjednica Vlade, u cilju prikupljanja podataka o

eventualnim problemima u performansama sistema kako bi se isti prevazišli i otklonili prije produkcije.

Nakon donošenja odluke, ista je proslijedjena svim državnim organima, kako bi se upoznali sa njenim sadržajem i ubuduće poštovali procedure pristupa Portalu. U skladu sa ovom Odlukom ažurirani su spiskovi svih lica koja imaju pravo pristupa. Naime, izvršeno je ukidanje svih prava određenim korisnicima a drugima su promijenjena prava pristupa. Izvršeno preko **300 izmjena nad korisničkim nalogima korisnika portala**, pri čemu je **81 korisnički nalog potpuno izbrisan** sa portala, tako da sada ima **205 korisnika na čitavom portalu** sa različitim pravima pristupa, dok ih je u uporednom periodu bilo 286. Na slici je predstavljen prikaz broja naloga po portalima prije i nakon ažuriranja.

Portal	Broj korisnika na dan 17. Jul 2013.	Novi broj korisnika
<i>Vlada</i>	175	72
<i>KEPIF</i>	186	85
<i>KPS</i>	137	68
<i>KKAP</i>	64	18

PROJEKAT PISARNICA

Redovne aktivnosti u januaru podrazumijevaju otvaranje djelovodnih knjiga za tekuću godinu za institucije koje koriste projekat „Pisarnica“: Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Veterinarsku upravu. Otvorena su dva korisnička naloga za korisnika u Ministarstvu održivog razvoja. Izvršena je instalacija aplikacije na 3 računara u Ministarstvu održivog razvoja i turizma, 2 računara Ministarstva rada i 2 računara Ministarstva ekonomije. Takođe, u Veterinarskoj upravi je izvršeno kompresovanja podataka u cilju poboljšanja performansi.

AKTIVNOSTI NA PREZENTACIJI IT POLITIKE ZA ČLANOVE IPA TIJELA

MIDT već duži period ima saradnju sa Ministarstvom finansija (Nacionalni fond) u okviru aktivnosti na uspostavljanju decentralizovanog sistema za upravljanje EU fondovima (IPA sredstva). Nakon izrade priručnika o procedurama (IT poglavlje) **organizovana je obuka za predstavnike svih IPA tijela**, kako bi se članovi, a naročito IT koordinatori upoznali sa tekstom i procedurama iz navedenog dokumenta. Obuka je održana 29.04.2013. godine u prostorijama Uprave za kadrove sa agendom:

- Upoznavanje sa pojmom informacione bezbjednosti
- Uloga Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije i njegov doprinos u uspostavljanju informacione bezbjednosti u Crnoj Gori
- Podrška MIDT-a projektu IS IPA tijela
- Upoznavanje sa sadržajem IT poglavlja u Priručniku o procedurama

PRISUSTVO NA EDUKATIVNIM SKUPOVIMA

- Predstavnici sektora prisustvovali 12.03.2013 u hotelu "City" prezentaciji SafeNet rješenja pod imenom "Secure the Breach with SafeNet and S&T solutions".
- Predstavnici sektora prisustvovali su događaju „Knowledge Transfer Center“, koji je održan 20. marta 2013. godine u hotelu „Podgorica“, sa početkom u 10 sati. Predavači su predstavili najnovije Microsoft tehnologije, i to SQL server, Windows 8, Office 13, Lync i Premier support. Uvodnu riječ imao je Takuja Hirano, generalni menadžer Microsofta u 24 zemlje Centralno-Istočne Evrope.
- U aprilu su primljeni studenti sa Atlas fakulteta i su održane prezentacije o CIRTu i Private Cloud sistemu, takodje su upoznati o radu MIDTa.
- U maju održana je Konferencija u Baru, Kompjuterski kriminal u organizaciji SAD ambasade, OESC Na istoj su prisustvovali predstavnici MIDTa, a pomoćnik ministra dr. Adis Balota imao prezentaciju o kompjuterskom kriminalu.
- Takođe u maju održana Konferencija u Kolašinu, Kompjuterski kriminal u organizaciji SAD ambasade, OESC Na istoj su prisustvovali predstavnici MIDTa, a pomoćnik ministra dr. Adis Balota imao prezentaciju o kompjuterskom kriminalu.

- U maju održana prezentacija renomirane svjetske kompanije i partnera CIKOM firme CHECK POINT Next Generation Firewall software technologies u zgradi Rektorata Univerziteta Crne Gore.
- Prisustvo na ORACLE SEVICE DAY događaju;
- Prisustvo prezentaciji WINDOWS 8 operativnog sistema i Microsoft Office 2013 paketa;
- Prisustvo obuci Elementi ICT bezbjednosti koja je dio IPA twinning projekta Strengthening administrative capacity in information society - Montenegro"
- Prisustvo prezentaciji „Internet Exchange”.

POZIVI ZA JAVNA NADMETANJA

- Završen je postupak javne nabavke za izbor najpovoljnije ponude za **održavanje Internog CA** u prvom kvartalu. Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije objavilo je poziv na otvoreni postupak javne nabavke za izbor najpovoljnije ponude za CA licence 28.01.2013.godine, otvaranje ponuda je završeno 11.03.2013.god, izabran je najpovoljniji ponuđač S&T i donijeta odluka 21.03.2013.god. Predmet javne nabavke bio je produžetak Entrust Silver Support for Entrust Authority Security Manager za period od 12 mjeseci; Entrust Silver Support za period od 12 mjeseci for Entrust Entelligence Security Provider; 1st line support za period od 12 mjeseci: od dana potpisivanja Ugovora. Odziv preko interenta i telefona tokom radnih sati. Vrijeme odziva 1 sat;
- Završen je postupak javne nabavke za izbor najpovoljnije ponude i na osnovu Ugovora o **isporuci 3000 klijentskih antivirus licenci** za potrebe državnih organa i organa uprave koji je potpisan u prvom kvartalu, nastavilo se sa korišćenjem korporativnog Antivirus programa za sve računare na mreži državnih organa, koju održava MIDT. Izvršen je upgrade Antivirusnog programa sa verzije 11 na verziju 12;

- U skladu sa aktivnostima na **održavanju telekomunikacionih linkova** za državne organe i organe uprave u toku je postupak javnih nabavki zakupa telekomunikacionih usluga.

OSTALI DOKUMENTI

Sektor za informatičku infrastrukturu pripremio je i sljedeća dokumenta:

- Analizu stanja informatičke infrastrukture državnih organa i organa uprave sa kojom upravlja Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije
- Analiza sprovođenja Strategije Open Source u Crnoj Gori
- Pravilnik o hostovanju opreme i servisa na Disaster Recovery sajtu
- Pravilnik o pristupu server sali Disaster Recovery sajta
- Pravilnik o hostovanju opreme i servisa u Data centru
- Pravilnik o pristupu server sali u Data centru

DIREKTORAT ZA ELEKTRONSKU UPRAVU

U 2013. godini službenici Direktorata za razvoj elektronske uprave su realizovali aktivnosti koje imaju za cilj prije svega ispunjenje obaveza iz aktuelne Strategije za razvoj informacionog društva, a takođe i obaveze iz drugih strateških dokumenata MIDT.

Obzirom da eUprava označava način organizovanja javnog menadžmenta u cilju povećanja efikasnosti, transparentnosti, lakoće pristupa i mogućnosti odgovora na zahtjeve građana i privrednih subjekata, kroz obezbjeđivanje servisa javne administracije građanima i biznisu primjenom informaciono-komunikacionih tehnologija, to su pred službenike Direktorata stavljene važne obaveze u svakodnevnom radu.

Međutim, da bi se eGovernment razvijao i servisi koristili, nije dovoljno samo razviti i objaviti elektronske servise. Potrebno je imati određeni nivo internet penetracije, jer eGovernment servisi u suštini predstavljaju pružanje efikasnijih usluga građanima, poslovnim subjektima, ali i unutar same Vlade.

Imajući u vidu gore navedeno, direktorat za razvoj eUprave je pokazao dobre rezultate u izvještajnom periodu. Doprinio je povećanju objedinjavanja i međusobnog dijeljenja informacionih resursa u državnoj upravi. Samim tim službenici resornog direktorata su imali jedan od kompleksnijih zadataka stavljenih pred njih. Direktorat za razvoj eUprave je u prethodnoj godini pružao obuke, visokog kvaliteta, korisnicima sistema kojima MIDT upravlja, a takođe svojim angažovanjem povećali broj servisa na Portalu eUprave.

Pored ovoga, direktorat za razvoj eUprave je pokazao spremnost, ažurnost i kvalitetno pružanje informacija pri obavljanju svojih ciljeva, što je pokazano i kroz program stručnog osposobljavanja koji je zahtijevao stalnu komunikaciju kako sa korisnicima programa, tako i sa prijavljenim poslodavcima. Ovo se pokazalo kao jedan od zahtjevnijih zadataka u izvještajnom periodu.

Generalni direktor za elektronsku upravu

Ivan Lazarević

AKTIVNOSTI

Realizacija obaveza iz programa rada Vlade

Predlog Zakona o elektronskoj upravi predstavlja novinu u pravnom sistemu Crne Gore i na jedinstven način u regionu uređuje oblast elektronske uprave. Predlogom Zakona o elektronskoj upravi se na sistemski način uređuje oblast elektronske uprave u Crnoj Gori kroz prepoznavanje alata koji će se koristiti u komunikaciji sa građanima i privrednim subjektima odnosno prepoznavanje portala e-uprave kao centralne tačke pristupa uslugama administracije. Normirana je obaveza za državne organe, organe državne uprave, lokalne samouprave, javne službe i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja da u roku od 18 mjeseci od stupanja na snagu zakona sve usluge koje pružaju građanima i privrednim subjektima konvencionalnim putem učine dostupnim i preko interneta pri čemu smo vodili računa da obuhvat elektronske komunikacije bude u skladu sa zakonima po kojima organi postupaju. U cilju jednostavnijeg pribavljanja podataka između državnih organa po službenoj dužnosti prepoznata je potreba razvoja informacionog sistema za razmjenu podataka između državnih organa te da se i taj dio komunikacije dvija, takođe,

elektronski, pri čemu sadržaj i način vođenja podataka propisuje Vlada. Treća konceptualna cjelina ovog zakona odnosi se na normiranje obaveze korištenja sistema za upravljanje dokumentima u organima državne uprave cijeneći da bi korištenje svih razvijenih funkcionalnosti donijelo bržoj i jednostavnijoj komunikaciji jer sistem, pored ostalog, omogućava slanje i prijem dokumenata sistemski. Važna odredba zakona odnosi se na zabranu da se informacioni sistemi, elektronski registri i e-mail nalozi ne mogu nalaziti na serverima van Crne Gore. Ovim zakonom se stvara osnov za standardizovanje internet prezentacije Vlade i organa državne uprave.

Analiza stanja e-uprave u Crnoj Gori

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je izradilo materijal "Analiza stanja eUprave za 2012. godinu u Crnoj Gori". Materijal, je Vlada razmatrala u junu 2013. godine. Metodologiju po kojoj je urađena analiza su razvile Evropska komisija i kompanija CapGemini. Ova Analiza, koja čini sastavni dio programa razvoja eUprave, omogućila je pozicioniranje Crne Gore po rješenjima eUprave na evropskoj ljestvici, u odnosu na druge države, koje koriste istu metodologiju istraživanja. Analiza stanja eUprave u Crnoj Gori prikazuje stanje online servisa za 2012 godinu. Razmatran je nivo sofisticiranosti skupa od 20 osnovnih servisa eUprave – 12 servisa za fizička lica i 8 servisa za pravna lica. U odnosu na prošlu godinu stanje eServisa se nije drastično promijenilo. Što se tiče servisa za poslovne subjekte nije napravljen napredak u odnosu na prošlu godinu, dok je procenat servisa za građane uvećan za 9%. Ukoliko posmatramo posebno servise za fizička lica u odnosu na servise za pravna lica, možemo konstatovati da su servisi za pravna lica razvijeniji u odnosu na servise za fizička lica. Kad su u pitanju usluge za fizička lica (građane) samo neki od indeksa su popravljani, ali su mnogi na istom nivou u odnosu na prethodne godine. Ako pojedinačno posmatramo nivo sofisticiranosti dvadeset servisa u Crnoj Gori, može se konstatovati da se broj servisa razvijenih do drugog nivoa smanjio u odnosu na prethodne godine (4 servisa je razvijeno do drugog nivoa). Osam servisa zadovoljava drugi nivo, dok su tri servisa na trećem nivou razvijenosti. Potpunu online dostupnost zadovoljavaju tri servisa, od čega su dva za pravna lica. Ako se ovi podaci uporede sa podacima iz 2011. godine kada je sofisticiranost servisa za pravna lica iznosila 68%, a za fizička lica 44%, jasno se vidi da je trend rasta sofisticiranosti servisa za pravna

lica veći nego za fizička lica. Sofisticiranost servisa za pravna lica u 2012. godini je ostala na istom nivou 68%, dok se sofisticiranost servisa za fizička lica u odnosu na 2011. godinu povećala na 53%.

Izrada revizije Nacionalnog okvira interoperabilnosti

Okvir interoperabilnosti predstavlja usklađeni pristup interoperabilnosti za organizacije koje žele da sarađuju u zajedničkom pružanju javnih usluga. Na području primjene definisana je grupa zajedničkih elemenata: terminologija, koncepti, principi, politike, smjernice, preporuke i prakse.

Vlada Crne Gore, donošenjem Nacionalnog okvira interoperabilnosti u 2011 godini kao strateškog dokumenta javne uprave za podršku sprovođenja interoperabilnosti, definiše pravila i način uspostavljanja interoperabilnosti u Crnoj Gori. NOI treba da obezbijedi da se unutar javne uprave usklade poslovni procesi kako bi se ispoštovala evropska dimenzija pružanja javnih usluga, poštujući politiku bezbjednosti, privatnost, čuvanja i arhiviranja svake od uvedenih javnih usluga i elektronskih zapisa, bez nametanja specifičnih tehnoloških rješenja.

U NOI-u su jasno prepoznati principi interoperabilnosti, a to su: Korisnik u centru pažnje, inkluzija i dostupnost, bezbjednost i privatnost, višejezičnost pojednostavljivanje administracije, transparentnost, čuvanje informacija, otvorenost, mogućnost ponovne upotrebe, tehnološka neutralnost i prilagodljivost, djelotvornost i efikasnost. Ovaj zadatak se sprovodi usklađivanjem djelovanja organizacija na pet poslovnih područja (političkom, odnosno području odlučivanja, pravnom, organizacijsko-procesnom, semantičkom i tehničkom).

Kako bi se ostvarili nivoi djelovanja, definisani su ključni učesnici u interoperabilnosti, njihova uloga i obaveze u ovom procesu, zajednički resursi neophodni za realizaciju definisanih aktivnosti i ključni registri.

S tim u vezi, u inoviranom NOI-u su prepoznate izmjene u periodu od 2011. godine, a koje se prije svega tiču donošenja novog zakona o elektronskoj upravi, koji ima za cilj kreiranje ambijenta u kojem će državna administracija biti servis građana i privrede, uspostavljanje

disaster lokacije kojim se obezbjeđuje nesmetan kontinuitet poslovanja državnih organa i organa uprave, kao i potreba izrade sistema za elektronsku razmjenu podataka.

Realizacija informatičkih projekata

Web portal elektronske uprave

U cilju implementacije eUprave u Crnoj Gori, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je sprovedo projekat internet portal eUprave – www.euprava.me, preko kojega će sve institucije državne uprave i jedinice lokalne samouprave pružati usluge fizičkim i pravnim licima, kao i drugim institucijama, elektronskim putem.

Ovaj projekat je urađen po standardima EU i čini temelj elektronske uprave (eUprave).

Portal predstavlja jedinstveno mjesto na internetu na kojem se nalaze sve elektronske javne usluge koje nude organi državne uprave. Podržana je elektronska identifikacija korisnika (građana i pravnih lica), informisanje, elektronska interakcija između korisnika i organa uprave, popunjavanje elektronskih formulara, elektronsko plaćanje taksi, dostavljanje zahtjevanih dokumenata i drugo. Portal je dostupan preko interneta ili mreže državnih organa uprave, uz adekvatnu portabilnost na svim web orjentisanim platformama. Portal ima atraktivan dizajn i vizuelnu prepoznatljivost nacionalnog portala. Osnovni principi na kojima je izgrađen Portal su: sigurnost, kontrola, jednostavnost, transparentnost, servisi kreirani po potrebi korisnika, proširivost, fleksibilnost i prilagodljivost izgleda, prilagođavanje osobama sa posebnim potrebama, lično i za svakoga, bilo kada–bilo gdje, povezivanje sa drugim sistemima.

Portal podržava više kategorija korisnika od anonimnih, registrovanih mail nalogom do registrovanih pomoću kvalifikovanih i važećih digitalnih certifikata koje je izdalo neko od registrovanih certifikacionih tijela (CA) u Crnoj Gori.

Na portalu se trenutno nalazi 58 usluga koje pružaju 16 institucija i to:

- **Agencija za zaštitu životne sredine** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Dozvola za praćenje kvaliteta vazduha**, usluga je namijenjena privrednim subjektima ne zahtijeva digitalni potpis;

- **Dozvola za praćenje kvaliteta goriva**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Dozvola za obavljanje radijacione djelatnosti**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Dozvola za mjerenje nivoa buke u životnoj sredini**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Prijava plastične ambalaže za pravna lica** - usluga je namijenjena pravnim licima i zahtijeva digitalni potpis;
- **Prijava plastične ambalaže za preduzetnike** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
- **Upis u registar izvoznika neopasnog otpada (dozvola)**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Upis u registar trgovaca i posrednika otpadom (dozvola)**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Upis u registar za sakupljanje, odnosno transport otpada**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis.
- **Uprava za inspeksijske poslove** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Prijem prijava slučaja bespravne gradnje** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
- **Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Zahtjev za izdavanje mail naloga na domenu mail.me**, usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
 - **Zahtjev za aktivaciju, migraciju o povećanje kapaciteta servisa/usluge**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je korisnicima iz državne uprave;
 - **Zahtjev za otvaranje, suspenziju, ažuriranje ili ukidanje korisničkog naloga na domenu**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je korisnicima iz državne uprave;

- **Zahtjev za otvaranje, suspenziju, ažuriranje ili ukidanje e-mail naloga na domenu**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je korisnicima iz državne uprave;
- **Zahtjev za izdavanje digitalnih certifikata za interne potrebe državne uprave Crne Gore**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je korisnicima iz državne uprave;
- **Poreska uprava** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Zahtjev za izdavanje uvjerenja o visini prihoda**- usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis (za uslugu je potrebno izvršiti uplatu administrativne takse od 5 eura);
 - **Zahtjev za izdavanje uvjerenja o izmirenim obavezama po osnovu javnih prihoda** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis (za uslugu je potrebno izvršiti uplatu administrativne takse od 5 eura);
 - **Zahtjev za izdavanje uvjerenja o visini prihoda (oslobođeno plaćanja)**- usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis;
 - **Zahtjev za izdavanje uvjerenja o izmirenim obavezama po osnovu javnih prihoda (oslobođeno plaćanja)**- usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis;
 - **Zahtjev za povraćaj više plaćenog doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis;
 - **Zahtjev za registraciju privrednih subjekata (bez digitalnog certifikata)** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
 - **Zahtjev za registraciju privrednih subjekata (potpis sa digitalnim certifikatom)** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis.
- **Uprava za kadrove** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Prijava za pohađanje seminara** - usluga je namijenjena je korisnicima iz državne uprave koji posjeduju digitalni certifikat koji izdaje državni CA;

- **Odjava sa seminara/kursa-** usluga je namijenjena korisnicima iz državne uprave koji posjeduju digitalni certifikat koji izdaje državni CA;
- **Agencija za duvan** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Izdavanje odobrenja za obavljanje djelatnosti prometa na veliko duvanskim proizvodima,** usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
 - **Izdavanje odobrenja za obavljanje djelatnosti uvoza duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda,** usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
 - **Odobrenje za obavljanje prometa na malom duvanskim proizvodima,** usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
 - **Odobrenje za obradu duvana,** usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
 - **Odobrenje za proizvodnju duvanskih proizvoda,** usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
 - **Upis marki duvanskih proizvoda u registar,** usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Uprava za zaštitu konkurencije** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Obrazac zahtjeva za pokretanje postupka,** usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
 - **Obrazac registra prijave sporazuma,** usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
- **Uprava carina,** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Prijavite korupciju u Upravi carina,** usluga je anonimna;
- **Uprava za antikorupcijsku inicijativu** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Prijava korupcije,** usluga je anonimna;
- **Zavod za statistiku MONSTAT** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Izveštaj o nastavnom osoblju i strukturi fakulteta, akademija umjetnosti i visokih škola u školskoj godini 2011/2012. godini,** usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;

- **Izveštaj o upisu na poslediplomske studije u školskoj 2011/2012. godini**, usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
- **Mjesečni izvještaj industrije**, usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
- **Godišnji izvještaj o istraživanju i razvoju za naučno istraživačke ustanove i istraživačko-razvojne jedinice u 2011god.**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Upitnik o predviđenim ulaganjima u istraživanje i razvoj za 2012. godinu**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i zahtijeva digitalni potpis;
- **Agencija za zaštitu podataka i slobodan pristup informacijama** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **AZLP prijava zbirke ličnih podataka**, usluga je namijenjena fizičkim licima i ne zahtijeva digitalni potpis;
 - **AZLP registracija rukovaoca zbirke ličnih podataka**, usluga je namijenjena fizičkim licima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Privredna komora Crne Gore** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Registar eLicenci**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je državnoj upravi kao i fizičkim i privrednim subjektima.
- **Ministarstvo unutrašnjih poslova** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Postupak i dokazi za izdavanje lične karte**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima;
 - **Postupak i dokazi za izdavanje pasoša**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima;

- **Postupak i potrebni dokazi za izdavanje vozačke dozvole instruktorske dozvole i potvrde o poznavanju saobraćajnih propisa**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima.
- **Ministarstvo finansija** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Dozvola za rad društvu za reviziju**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je pravnim subjektima;
 - **Licenca odobrenje za rad poreskog savjetnika**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima;
 - **Licence za obavljanje poslova revizije**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima;
 - **Odobrenje za otvaranje slobodne carinske prodavnice**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
 - **Odobrenje za proširenje slobodne carinske prodavnice**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
 - **Saglasnost za distribuciju poreskih registar kasa**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima.
- **Ministarstvo nauke**, ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Izdavanje licenci za obavljanje naučno istraživačke djelatnosti**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima.
- **Ministarstvo prosvjete**, ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Nostrifikacija diplome**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima.
- **Ministarstvo rada i socijalnog staranja** ima slijedeće servise na Portalu:

- **Dozvola za rad agencijama za zapošljavanje**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
- **Dozvola za rad agenciji za privremeno ustupanje zaposlenih**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
- **Dozvola za rad za obavljanje djelatnosti ustanova u obasti socijalne i dječije zaštite**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
- **Dozvola za rad za obavljanje preduzetničke djelatnosti u obasti socijalne i dječije zaštite**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
- **Saglasnost za produženje roka važenja radne dozvole**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;

Za sve institucije koje trenutno pružaju elektronske usluge na Portalu, održane su obuke u saradnji sa Upravom za kadrove. Obuke su bile interaktivnog tipa sa detaljnim objašnjenjem uloga koje je Portal prepoznao kroz sistem. U planu je da se ovakve obuke održe za sve nove korisnike portala, tj. službenike u institucijama koje objave nove servise odnosno elektronske usluge.

U cilju razmjene podataka između Portala sa drugim informacionim sistemima i registrima razvijeni su web servisi kao npr. Web servis za provjeru stanja kod trezora.

Modul za kreiranje elektronskih obrazaca na Portalu omogućava organima državne uprave i lokalne samouprave kreiranje elektronskog obrasca koji će po svemu izgledati kao originalni u papirnoj formi. Samim tim obezbijeđeno je jednostavno, brzo i pouzdano formiranje i najkompleksnijih obrazaca. Kreiranje elektronskih obrazaca se postiže kompozicijom bogate ponude elemenata, a da bi se taj postupak uspješno i efikasno obavio nijesu potrebna napredna računarska znanja korisnika. Modul za kreiranje obrazaca obezbijeđuje podjelu elektronskih obrazaca na više tab-ova, definisanje obaveznosti unosa podataka, različite tipove polja (numeric, alfanumeric, alfa ili svi karakteri uz podržanu

multijezičnost), izbor veličine slova i fonta, upotrebu predefinisanih polja (JMB, MB, PIB), povlačenje određenih podataka iz profila korisnika, kontrolu validnosti za određena polja, povezivanje sa šifrarnicima, povezivanje sa drugim registrima koristeći web servise, međusobna uslovljenost prikazivanja pojedinih sekcija, i drugo. Na ovaj način, Portal daje mogućnost organima državne uprave i lokalne samouprave da praktično bilo koju uslugu koju pružaju fizičkim ili pravnim licima, učine dostupnom i u elektronskoj formi. Takođe, Modul za kreiranje obrazaca organima državne uprave i lokalne samouprave obezbjeđuje da niz podataka iz kreiranog obrasca automatski provjeravaju u svojim informacionim sistemima, kao i provjeru u određenim registrima, ukoliko to konkretna eUsluga zahtijeva.

Pored navedenih funkcionalnosti Portala, službeniku je pružena mogućnost, ukoliko uoči izvjesne nepravilnosti u podnijetom zahtjevu da isti vrati na doradu. Takođe sistem obezbjeđuje pravovremenu informaciju podnosiocu zahtjeva o statusu njegovog predmeta, što znači da - registrovan korisnik Portala u svakom trenutku može pratiti promjene statusa podnijetog zahtjeva za što je zadužen obrađivač koji posebnom funkcijom ima mogućnost da ga promijeni u skladu sa fazom u kojoj se postupak nalazi.

Sistem sadrži i interni komunikator koji služi za direktnu razmjenu poruka između podnosioca zahtjeva i obrađivača zaduženog za taj predmet. Portal nudi i mogućnost slanja elektronske pošte sa priloženim rješenjem od strane obrađivača u slučaju da je podnosilac zahtjeva odabrao takav način isporuke. Alternativa ovakvom načinu dostavljanja rješenja jeste njegovo prilaganje (uploadovanje) na Portal posle čega ga podnosilac zahtjeva jednostavno preuzima (downloaduje).

Uz zadržavanje svih funkcionalnosti Web verzije Portala mobilna verzija Portala je omogućila pristup Portalu putem WAP i XHTML internet pretraživača sa mobilnih telefona. Portal u ovom trenutku nudi mogućnost prijavljivanja na sistem putem email adrese i lozinke. Puna realizacija mobilne verzije Portala biće realizovana pošto se takav sistem (elektronski certifikat na SIM kartici mobilnog telefona) razvije od strane nekog od operatora u Crnoj Gori.

Projekat stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem

U cilju pružanja podrške unapređenju visokog obrazovanja i budućeg zapošljavanja mladih, Skupština Crne Gore je donijela Zakon o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem ("Službeni list Crne Gore", br. 38/12).

Shodno odredbama Zakona licima sa stečenim visokim obrazovanjem, bez radnog iskustva u ovom nivou obrazovanja, koja se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, biće pružena mogućnost da se tokom 9 mjeseci stručno osposobe za samostalno obavljanje posla. Stručno osposobljavanje, predstavlja kontinuiranu, programsku i sistematsku aktivnost za sticanje znanja, vještina i kompetencija, za samostalno obavljanje poslova i radnih zadataka.

Institucije koje su učestvovale u implementaciji projekta Program stručnog osposobljavanja su: Vlada Crne Gore, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstvo prosvjete, Zavoda za zapošljavanje, Uprava za kadrove.

Informacioni sistem za potrebe stručnog osposobljavanja korisnika obezbjeđuje organ državne uprave nadležan za informaciono društvo- Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije. Evidenciju korisnika koji su završili program stručnog osposobljavanja, na osnovu podataka iz informacionog sistema, vodi organ uprave nadležan za upravljanje kadrovima - Uprava za kadrove i Zavod za zapošljavanje.

Korisnik se može stručno osposobljavati kod poslodavca koji obavlja djelatnost na teritoriji Crne Gore. Za obavljanje stručnog osposobljavanja organ uprave nadležan za upravljanje kadrovima, odnosno Zavod objavljuje javni poziv i upućuje korisnike na stručno osposobljavanje kod poslodavca u skladu sa propisanim kriterijumima. Ministarstvo prosvjete i sporta je propisalo način objavljivanja javnog poziva, postupak prijavljivanja korisnika, kriterijume za upućivanje korisnika kod poslodavca, rokove i druga pitanja od značaja za obavljanje stručnog osposobljavanja korisnika.

Shodno članu 14. Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je razvilo

informacioni sistem koji je podržao upućivanje lica sa stečenim visokim obrazovanjem na stručno osposobljavanje.

Osnovno polazište pomenutog informacionog sistema jeste kreiranje jedinstvenog centralizovanog Registra svršenih visokoškolaca (Registra pripravnika), kao i Registra svih državnih institucija i privatnih subjekata koji su zainteresovani za primanje svršenih visokoškolaca u pripravnički staž

- 3 744 lica sa stečenim visokim obrazovanjem je dobilo stručno osposobljavanje koje će obavljavati u periodu od 15.janura do 15.oktobra 2014. godine. Tokom ovog perioda korisnicima programa biće isplaćivana mjesečna naknada iz Budžeta države u visini od 50% prosječne zarade za prethodnu godinu, ili će ukoliko se poslodavac odluči za tu opciju, isplaćena sredstva biti računata kao više plaćeni porez.
- Samom realizacijom ovog projekta stečena je mogućnost da se preko Portala eUprave može u potpunosti realizovati jedan od davdeset osnovnih servisa a to je servis *"Traženje zaposlenja"*. Trenutni nivo ovog servisa je na trećem nivou, dok sa ovim projektom zadovoljava peti nivo.

Sistemi za upravljanje dokumentacijom – eDMS

Poznato je da su papirni dokumenti još uvek najvažniji izvor informacija u ministarstvima. Traženje i dobijanje podataka iz tako arhiviranih dokumenata je težak posao koji oduzima mnogo vremena. Pri obavljanju posla većina institucija izrađuje i prima veliki broj dokumenata koje zatim mijenja, uređuje, prati i arhivira u više varijanti.

Posebne teškoće stvara distribucija takvih dokumenata na koju se troši puno vremena i papira, a pri tome ne postoji nadzor nad lokacijom i važnošću dokumenta. Takođe je otežana dostupnost dokumentima na udaljenim lokacijama.

Efikasno upravljanje poslovnom dokumentacijom zahteva nov, integrisan način rada, koji obuhvata sve vrste poslovne dokumentacije, bez obzira na izvor ili oblik i istovremeno obezbeđuje individualnu obradu svakog dokumenta.

Uspješna realizacija projekta eDMS pretpostavlja izmjenu postojećeg pravnog okvira kojim se definišu dokumentacioni tokovi od Upustva o elektronskom kancelariskom poslovanju, Zakona o arhivskoj djelatnosti gdje se regulišu procedure korištenja digitalnih dokumenata u Vladi i Ministarstvima. Prednosti koje pružaju sistemi ovog tipa se ogledaju kroz visok stepen efikasnosti i produktivnosti, niže troškove poslovanja, upravljanje dokumentima što omogućava (pretraživanje, pristup, bezbjednost, upravljanje dokumentima).

Status projekta

Na hardverskoj platformi u MIDT-u za to predviđenoj, postavljene su dvije identične aplikativne okoline: *testna i produkciona*. Testna okolina koristi se za preliminarno ispitivanje novih funkcionalnosti, ispravki i unaprjeđenja u softveru prije njihovog zvaničnog puštanja u rad na produkcioni okolinu.

Produkcioni rad eDMS sistema pokrenut je u 15 ministarstava:

1. Ministarstvo pravde
2. Ministarstvo unutrašnjih poslova
3. Ministarstvo odbrane
4. Ministarstvo finansija
5. Ministarstvo prosvjete
6. Ministarstvo nauke
7. Ministarstvo kulture
8. Ministarstvo ekonomije
9. Ministarstvo saobraćaja i pomorstva
10. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
11. Ministarstvo održivog razvoja i turizma
12. Ministarstvo zdravlja
13. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava
14. Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije
15. Ministarstvo rada i socijalnog staranja

U toku implementacije rješenja održano je niz obuka za sve službenike gore pomenutih ministarstava, kao i za rukovodioce institucija. Takođe, održano je niz prezentacija sistema i niz sastanaka kako bi se svi korisnici bolje upoznali sa funkcionalnostima sistema i mogućnostima koje isti pruža.

Integracija rješenja eDMS i elektronske sjednice Vlade

Proces pripreme sjednica Vlade, u smislu elektronske evidencije, započinje u ministarstvima gdje referenti pripremaju materijale za sjednice. Nakon završetka pripreme materijali se, kao i sva ostala dokumenta u ministarstvu zavode u eDMS a kroz portal eSjednice dostavljaju u GSV.

Da bismo izbjegli dupliranje posla i ponavljanje aktivnosti razvili smo softversku komponentu koja će integrisati ova dva sistema i obezbijediti dostavu materijla za sjednice na portal eSV direktno iz aplikacije Origami.

Nakon što se u samom ministarstvu završi proces izrade dokumentacije za sjednicu, referent završi obradu, dokumentacija se šalje odgovornima iz ministarstva (sekretar ili ministar) na potvrđivanje i digitalno potpisivanje. Ovako obrađen, potvrđen i potpisan dokument, pisarnica ministarstva kroz izlazni modul, koristeći funkcionalnosti eDMS-a – slanje u drugu organizaciju kroz eDMS šalje u GSV-u. U GSV-u materijali stižu u okviru Ulaznog modula, radnici pisarnice ga preuzimaju, zavode i dodeljuju broj. Ovaj dokument već sadrži potpisan elektronski prilog tako da nema potrebe za ponovnim skeniranjem. Zatim se kroz integraciju sa eSV, prebacuju na portal, gdje se nastavlja obrada kao i do sada.

Izrada uredbe o kancelarijskom poslovanju i Uputstva za elektronsko kancelarijsko poslovanje

Ministarstvo unutrašnjih poslova je pristupilo izradi nove Uredbe o kancelarijskom poslovanju, obzirom da je postojeća donešena 1992. godine i javila se jasna potreba za izradu nove. S tim u vezi, predstavnici Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije su učestvovali u izradi nove Uredbe, kako bi se u Uredbi prepoznala mogućnost elektronskog kancelarijskog poslovanja. U Uredbi je definisana potreba izrade

Pravilnika o elektronskom kancelarijskom poslovanju i za izradu istog je zaduženo Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije.

Elektronske sjednice Vlade

Redovne aktivnosti na implementaciji sistema elektronskih sjednica Vlade u saradnji sa Direktoratom za informatičku infrastrukturu.

Takođe, u izvještajnom periodu je vršeno testiranje i prelazak na Share point 10, kao i postavljanje sistema na privatni oblak ministarstva.

Socijalni karton – Informacioni sistem socijalnog staranja

Projekat se sprovodi u saradnji sa UNDP. Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je imenovalo člana operativnog tima i to iz Direktorata za elektroisku upravu.

Cilj ovog projekta integralni informacioni sistem koji bi podržao poslovne procese u sistemu socijalnog staranja i omogućio stvaranje jedinstvenog "socijalnog kartona" građana uključenih u programe socijalnog staranja.

Ipak, cilj nije samo tehnički omogućiti elektronsku razmjenu podataka među institucijama, nego unaprijediti reforme ukupnog sistema socijalnog staranja, omogućavanje efikasnijeg i djelotvornijeg administriranja plaćanja i pružanja usluga socijalne zaštite i, vremenom, podrška cjelokupnom radnom procesu i kreiranju politika u ovoj oblasti. U užem smislu, „socijalni karton“ je dio

Glavne prednosti ovog sistema su:

1. poboljšano usmjeravanje sredstava i smanjenje troškova za socijalna davanja (pravičnost i efikasnost),
2. smanjenje troškova administriranja sistema,
3. poboljšana sigurnost i dostupnost podataka iz sistema socijalnog staranja,

4. osiguranje podataka relevantnih za menadžment sistema socijalnog staranja i kreiranje politike socijalnog staranja,
5. poboljšanje ukupnih usluga građanima, posebno ugroženim i ranjivim kategorijama stanovništva.

Domen .ME

U cilju unapređenja i formalizacije međunarodne saradnje u oblasti internet domena, kao i dodatne formalizacije saradnje sa nternet organizacijom za dodjeljivanje imena i brojeva ICANN, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je u maju 2013. godine razmijenilo pisma sa ovom organizacijom. Razmjenom pisama se uspostavlja formalna saradnja sa ICANN-om i potvrđuje posvećenost održavanja baze podataka o registrovanim imenima tačnom i dostupnom, održavanje sistema servera za razrješavanje Internet imena funkcionalnim, dostupnim i najvećoj mjeri sigurnim, razvoju Interneta imena funkcionalnim, dostupnim i najvećoj mogućoj mjeri sigurnim, razvoju Interneta u lokalnoj zajednici.

Pored ovoga, ostvarilo se i članstvo u tijelima ICANN organizacije, tj, učlanjenje u GAC (Government Advisory Committe) i ccNSO (Country Codes Names Supporting Organisation), koje će omogućiti učešće u donešenju pravila i odluka, posebno pravila koja se odnose na interakciju vlada, regulatorni i institucionalni okvir i tehničke aspekte funkcionisanja sistema internet imena. Članstvo u GAC tijelu je prvenstveno namijenjeno predstavnicima vlada država, dok članstvo u ccNSO tijelu uglavnom ostvaruju tehnički administratori.

DIREKTORAT ZA PROMOCIJU INFORMACIONOG DRUŠTVA

U 2013. godini radni ciljevi Sektora za promociju informacionog društva bili su, kao i prethodnih godina, usmjereni u pravcu ostvarenja osnovne misije Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, a to je izgradnja razvijenog, otvorenog i bezbjednog informacionog društva. Sektor za promociju informacionog društva svoju ulogu ostvaruje kroz podsticanje korišćenja informaciono – komunikacionih tehnologija i to, prije svega, kroz podizanje nivoa digitalne pismenosti.

Ciljnu grupu rada Sektora za promociju informacionog društva predstavljaju svi crnogorski građani, uz poseban pristup naročito osjetljivim društvenim grupama, kao što su najmlađi korisnici digitalne sredine, čija je bezbjednost u korišćenju informaciono-komunikacionih tehnologija poseban segment rada ovog Sektora.

Naročita pažnja u 2013. godini posvećena je javnim radnicima, odnosno zaposlenima u javnom sektoru – ministarstvima, školama i sudovima, koji su, kroz Projekat „ECDL – ZA DIGITALNU CRNU GORU“ u 2013. godini uključeni u, do danas u Crnoj Gori, najveći program obuke za rad na računaru, po međunarodnom, ECDL standardu.

Na ovaj način, podiže se nivo digitalne pismenosti u javnoj upravi, prosvjeti i sudstvu, a Crna Gora se svrstava u red zemalja Evropske unije, kada je u pitanju broj sertifikovanih građana. Istovremeno, podstiču se i osavremenjuju modeli komunikacije između građana i javne uprave. Od velikog značaja su i drugi višegodišnji projekti, poput onog koji Sektor za promociju informacionog društva realizuje na planu bezbjednosti djece na Internetu („Osvoji Internet, surfuj pametno“), kao i Festival informatičkih dostignuća – INFOFEST, održan jubilarni, dvadeseti put za redom u 2013. godini.

Naučni skupovi, panel diskusije i aktivna medijska kampanja orijentisani na teme relevantne za razvoj informacionog društva bili su i u 2013. godini u fokusu rada Sektora za promociju informacionog društva. Svi projekti su realizovani saglasno savremenim menadžerskim principima, sa precizno definisanim rokovima realizacije, u saradnji sa

renomiranim ICT kompanijama ali i drugim državnim organima, prije svih Ministarstvom prosvjete.

U prethodne dvije godine, za rad u oblasti promocije informacionog društva, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je dobilo tri međunarodne nagrade: DISKOBOLOS 2010 (Beograd, decembar 2010.); DISKOBOLOS 2011 (Beograd, decembar 2011.); Nagrada Međunarodne unije za telekomunikacije (Ženeva, maj 2012). U 2013. godini, ovim nagradama se pridružuje i posebno priznanje ECDL Fondacije, koje je Ministarstvo za informaciono društvo dobilo za rad na polju podizanja informatičke pismenosti građana, po ECDL standardu.

Generalni direktor za promociju informacionog društva

Radule Novović

AKTIVNOSTI

Projekat „ECDL – ZA DIGITALNU CRNU GORU“

Period realizacije: decembar 2013. godine – jun 2014. godine

Projekat **“ECDL – ZA DIGITALNU CRNU GORU”** realizuje se u partnerstvu Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstva prosvjete, Regionalne ECDL kancelarije, ECDL Fondacije i Delegacije Evropske unije.

Krajnji cilj ovog Projekta je podizanje nivoa digitalne pismenosti zaposlenih u državnoj upravi, prosvjeti i sudstvu u Crnoj Gori, odnosno podsticanje razvoja informacionog društva. S obzirom na to da vrijednost ovog Projekta, koji se finansira sredstvima Evropske unije, u okviru IPA 2011 programa, iznosi oko 800 000 eura, od posebnog značaja je i to što predstavlja veliko ulaganje u domaći informatički potencijal.

ECDL (European Computer Driving License) predstavlja jedinstveni standard posjedovanja informatičkih vještina, priznat, kako na nivou Evropske unije tako i u cijelom svijetu, i ovaj sertifikat se može dobiti u 147 zemalja svijeta. ECDL se zasniva na četiri (ECDL Start), odnosno sedam (ECDL Core) osnovnih modularnih cjelina. Akreditovani ECDL test centri u

Crnoj Gori sprovode obuku i testiranje kandidata koji, po završetku ovog procesa, dobijaju međunarodno priznat sertifikat.

“ECDL – ZA DIGITALNU CRNU GORU” predstavlja do sada najveći projekat obuke za rad na računaru, namijenjen zaposlenima u ministarstvima, Generalnom sekretarijatu Vlade Crne Gore, crnogorskim školama i sudovima u svim gradovima u Crnoj Gori. Predviđeno je da se projektom obuči 3.500 zaposlenih, i to:

- 700 zaposlenih u ministarstvima i Generalnom sekretarijatu Vlade
- 800 zaposlenih u sudovima
- 2000 zaposlenih u školama

za rad na osnovnim računarskim modulima:

- Korišćenje računara i upravljanje datotekama
- Obrada teksta
- Tabelaarne kalkulacije
- Informacije i komunikacije

Projekat je zvanično počeo potpisivanjem ugovora između ECDL Fondacije iz Dablina i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, 7. decembra 2012. Godine, nakon čega su uslijedile pripremne aktivnosti za najvažniji dio Projekta – samu ECDL obuku i testiranja. Akcioni plan u kojem su detaljno obrađene aktivnosti na polju implementacije Projekta bio je spreman u aprilu 2013, nakon čega su, potpisivanjem ugovora sa JISA (Jedinstveni informatički savez Srbije) kao nosiocem licence, Ispitni centar Crne Gore i Uprava za kadrove postali akreditovani ECDL test centri.

Početak projekta „ECDL – za digitalnu Crnu Goru“ zvanično je najavljen na konferenciji za medije održanoj **19. aprila 2013.** u Press centru Vlade Crne Gore. Na konferenciji su govorili pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije, Radule Novović, pomoćnik ministra prosvjete, Mubera Kurpejović i direktor Regionalne ECDL kancelarije, Đorđe Dukić.

Nakon održane obuke i testiranja za nove kandidate za dobijanje licence ECDL ispitivača, obuka za kandidate u okviru Projekta počela je **8. maja 2013.** za 45 službenika Osnovnog suda u Podgorici.

13. maja 2013. godine, u testnim centrima kompanija Čikom i Neodata i Univerziteta Mediteran, počela je obuka za 208 kandidata zaposlenih u ministarstvima i Generalnom sekretarijatu Vlade Crne Gore. Testne centre su tog dana obišli predstavnici partnera u Projektu, Radule Novović i Ivan Lazarević, pomoćnici ministra za informaciono društvo, Marina Matijević, u ime Ministarstva prosvjete, i Stevan Ljumović, ispred Regionalne ECDL kancelarije

Na samom početku, Projekat je dobio i svojevrstu međunarodnu promociju. U Londonu je, od **15. do 17. maja,** održan Svjetski ECDL Forum, na kojem su predstavljena dostignuća u razvoju digitalne pismenosti i predstavljen novi ECDL. Projekat "ECDL ZA DIGITALNU CRNU GORU" našao se među najinteresantnijim rješenjima prezentiranim na Forumu. Ovaj Projekat je predstavljen kao primjer kako se, uz pomoć evropskih fondova i preciznih domaćih planova, može pokrenuti niz aktivnosti na polju informatičkog obrazovanja.

Projekat je, **30. maja 2013. godine** predstavljen studentima Univerziteta Mediteran. Na prezentaciji su govorili prof. dr Ramo Šendelj, dekan Fakulteta za informacione tehnologije ovog Univerziteta, Radule Novović, pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije, Marina Matijević, šef odsjeka za ICT Ministarstva prosvjete i Stevan Ljumović, predsjednik Društva informatičara Crne Gore. Profesor Šendelj je u svom izlaganju posebno istakao mogućnosti koje razvoj digitalne pismenosti otvara za mlade informatičare i buduće stručnjake u ovoj oblasti. Radule Novović je, ispred Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, kao resornog ministarstva i jednog od nosilaca Projekta, u svom obraćanju naglasio značaj digitalnog opismenjavanja u kontekstu činjenice da će se, nakon okončanja ovog Projekta, po nivou digitalne pismenosti, Crna Gora naći u društvu zemalja članica Evropske unije. Marina Matijević je, u ime Ministarstva prosvjete, govorila o značaju koji Projekat ima za sistem obrazovanja u Crnoj Gori, dok je Stevan Ljumović u svom obraćanju studentima govorio o digitalnoj pismenosti kao o važnom faktoru razvoja informacionog društva u Crnoj Gori.

Centralni dio Projekta, odnosno obuka za rad na računaru po ECDL standardima, za prosvjetne radnike, počela je **5. juna 2013.godine**, u Beranama, u Osnovnoj školi "Radomir Mitrović".

Ubrzo su održane i prve zvanične dodjele ECDL sertifikata. **U srijedu, 17. jula 2013**, u Gimnaziji "Panto Mališić" u Beranama, održan je "ECDL dan". Na svečanosti su predstavljeni tok i ciljevi Projekta i svečano uručeni sertifikati za 30 kandidata zaposlenih u prosvjeti koji su proces ECDL obuke i testiranja prošli u test centru NEODATA. Na svečanosti su govorili Radule Novović, pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije, Marina Matijević, šef odsjeka za ICT Ministarstva prosvjete, Jovan Mališić, direktor beranske Osnovne škole "Radomir Mitrović" i Sreten Lutovac, direktor Gimnazije „Panto Mališić".

U utorak, 23. jula 2013, u Hotelu Princess u Baru, u okviru svečanosti "ECDL dan u Baru" svečano su uručeni indeksi i sertifikati kandidatima zaposlenim u Osnovnom sudu u Baru, koji su ECDL obuku i provjeru znanja prošli u test centru Univerziteta Mediteran. Prisutnima su se obratili Radule Novović, pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije, Bojana Minić, koordinator Regionalne ECDL kancelarije, Ramo Šendelj, dekan Fakulteta za informacione tehnologije Univerziteta Mediteran i Darko Drašković, menadžer Odjeljenja za ICT i multimediju Sekretarijata Sudskog savjeta. Nakon prezentacije ciljeva, dostignuća i planova u okviru projekta "ECDL - ZA DIGITALNU CRNU GORU", ECDL indekse i sertifikate dobilo je 38 kandidata koji su uspješno položili ECDL obuku.

Nakon ljetnje pauze, **13. septembra 2013**, u svečanoj sali Rektorata Univerziteta Crne Gore, održana je dodjela ECDL sertifikata za 37 polaznika zaposlenih u ministarstvima. Na svečanosti su govorili Radule Novović, pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije i Radovan Rutešić, direktor firme "Neodata".

19. septembra 2013. održana je još jedna svečana dodjela sertifikata, i to prosvjetnim radnicima koji su obuku prošli u test centru ČIKOM. Sertifikate je, u prostorijama

Ministarstva prosvjete, dobilo 30 polaznika zaposlenih u školama u Podgorici. Na svečanosti su govorili Radule Novović, pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije, Marina Matijević, šef odsjeka za ICT Ministarstva prosvjete i Vladan Tabaš, direktor firme "Čikom".

Od posebnog značaja, kako za promociju ideje samog Projekta, tako i za promociju digitalnog opismenjavanja uopšte, jeste predstavljanje u programskom dijelu jubilarnog, **XX INFOFEST-a**, Festivala informatičkih dostignuća i najvećeg skupa ove vrste u regionu. INFOFEST je održan u Budvi, u periodu od 30. septembra do 5. oktobra. Projekat je prezentovan **30. septembra 2013.** u okviru dvosatne panel diskusije pod nazivom "Digitalna pismenost kao preduslov razvoja informacionog društva". Projekat su brojnoj publici predstavili Bojana Minić, šef regionalne ECDL kancelarije i Jakub Cristoph, u ime ECDL Fondacije. Nakon prezentacije, otvorena je diskusija o temi panela, i, na samom kraju, svečano su uručeni ECDL sertifikati za 26 prosvjetnih radnika iz Budve.

U četvrtak, **28. novembra 2013.**, u svečanoj sali Gimnazije "Tanasije Pejatović", u Pljevljima, održan je "ECDL DAN U PLJEVLJIMA" i svečano uručenje sertifikata polaznicima zaposlenim u Osnovnom sudu u Pljevljima. Na svečanosti su govorili: Radule Novović, pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije, Darko Kovačević, samostalni savjetnik u Sekretarijatu Sudskog savjeta i Željko Dragaš, direktor test centra "Elipsa".

U pogledu promotivnih aktivnosti, 2013. godina zaokružena je **20. decembra**, uručenjem ECDL sertifikata prosvjetnim radnicima u Tuzima. ECDL sertifikate su dobila 22 prosvjetna radnika iz Gimnazije "25. maj", OŠ "29. novembar", OŠ "Zarija Vujošević" i OŠ "Mahmut Lekić", koji su uspješno prošli obuku u test centrima "Čikom" i "Neodata". Na svečanosti su govorili: Radule Novović, pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije, Nik Gjelošhaj, pomoćnik ministra prosvjete, Semir Ljaljević, direktor Gimnazije "25. maj" i Radovan Rutešić, direktor test centra "Neodata".

Za rezultate postignute u podizanju nivoa digitalne pismenosti u Crnoj Gori, po ECDL standardu, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je dobilo vrijedno

priznanje od strane ECDL Fondacije iz Dablina, na svečanosti održanoj **23. decembra 2013.** u Beogradu. Priznanje je uručio predsjednik regionalne ECDL kancelarije, Đorđe Dukić, a u ime Ministarstva nagradu je primio pomoćnik ministra, **Radule Novović.** Novović je, primajući nagradu, istakao važnost priznanja za rad Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije na planu podizanja nivoa digitalne pismenosti u Crnoj Gori, posebno uzimajući u obzir put Crne Gore ka digitalno visoko razvijenim društvima i članstvu u Evropskoj uniji.

Može se zaključiti da je 2013. godina, kada je u pitanju promotivna strana projekta “ECDL – ZA DIGITALNU CRNU GORU” bila u potpunosti uspješna. Održan je značajan broj prezentacija Projekta u nekoliko crnogorskih gradova, ceremonija svečanih uručenja sertifikata, objavljen je veliki broj novinskih članaka i održano je nekoliko gostovanja na crnogorskim televizijama. Na website-u Projekta, koji se nalazi na adresi www.ecdlfor.me, u potpunosti su ispraćene sve projektne aktivnosti. Promotivne aktivnosti na ovom Projektu važne su i iz perspektive podsticanja razvoja digitalne pismenosti uopšte.

Što se tiče samih obuka, o uspješnosti dovoljno govore brojke. Broj kandidata zaposlenih u državnoj upravi koji su u ovoj godini bili dio Projekta „ECDL- ZA DIGITALNU CRNU GORU“ iznosi preko 400.

Kada su pitanju prosvjetni radnici, do kraja 2013. godine završena su predavanja i testiranja za 1628 kandidata.

Do kraja 2013. godine, 515 kandidata zaposlenih u crnogorskim sudovima prošlo je ECDL obuku u test centrima širom Crne Gore.

Projekat traje do juna 2014. godine.

DAN SIGURNOG INTERNETA

Datum realizacije: 5. februar 2014. godine

Dan sigurnog interneta obilježava se svake godine u februaru u zemljama širom Evrope i svijeta. Tema Dana sigurnog interneta 2013. godine bila su online prava i odgovornosti, a slogan "Povezivanje s poštovanjem" ("Connect with respect"). Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i kompanijama Telenor i Microsoft, obilježilo je Dan sigurnog interneta na svečanosti održanoj u OŠ "Pavle Rovinski" u Podgorici.

Na svečanosti su govorili: Marijana Papić, direktorica OŠ „Pavle Rovinski“, Mubera Kurpejović, pomoćnik ministra prosvjete, Radule Novović, pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije, Adrijana Husić, ispred kompanije Telenor i Ranko Čabrilo, u ime kompanije Microsoft. Nakon izlaganja, održana je radionica za nastavnike na kojoj je predstavljen Microsoft-ov bezbjednosni paket "Family Safety" koji se, u saradnji sa ovom kompanijom, instalira u crnogorskim školama.

DONACIJA RAČUNARA DJECI IZ SJEVERNIH OPŠTINA

Period realizacije: februar – mart 2013. godine

Okvirnim sporazumom o privredno-tehničkoj saradnji između Vlade Crne Gore i Narodne Republike Kine, potpisanim 23. juna 2011. godine, Vlada NR Kine je preko Kineske razvojne banke obezbjedila bespovratnu tehničku pomoć Vladi Crne Gore.

Vlada Crne Gore je donaciju računara namijenila za 804 učenika iz 93 škole na teritoriji 11 opština na sjeveru Crne Gore. Prednost su imali odlični đaci i djeca čiji su roditelji korisnici materijalnog obezbjeđenja, sa niskim primanjima ili se nalaze na evidenciji Biroa rada i djeca bez roditeljskog staranja. Potpisivanjem potvrde o primopredaji računara namijenjenih djeci iz sjevernih opština, od strane potpredsjednika Vlade Crne Gore i ministra za informaciono društvo, prof. dr Vujice Lazovića i ambasadora NR Kine, Ži

Žaolina, 20. februara 2013. godine počeo je projekat donacije računara djeci iz sjevernih opština.

Računari su svečano uručeni u nekoliko crnogorskih opština na sjeveru.

U petak, **22. marta 2013**, računari su svečano uručeni učenicima iz opština Plužine, Šavnik, Žabljak i Pljevlja. Centralni događaj održan je u Pljevljima, u Gimnaziji “Tanasije Pejatović”, gdje su računari uručeni za 123 učenika osnovnih i srednjih škola koji su na predlog nastavničkih vijeća postali korisnici ove donacije NR Kine. Prethodno su računari isporučeni školama u Plužinama, Šavniku i Žablaku i Centrima za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik.

Računare su svečano uručili savjetnik potpredsjednika Vlade Snežana Šljukić i pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije Adis Balota.

28. marta 2013. godine, svečanim uručenjem računara u OŠ “Risto Manojlović” u Kolašinu i “Marko Miljanov” u Bijelom Polju, nastavljene su aktivnosti na realizaciji Plana raspodjele računara. Računare za učenike osnovnih i srednjih škola uručili su savjetnik potpredsjednika Vlade za ekonomsku politiku i finansijski sistem Snežana Šljukić i pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije Radule Novović.

Računari su isporučeni i školama u Mojkovcu i Centrima za socijalni rad za opštine Mojkovac i Bijelo Polje za djecu školskog uzrasta bez roditeljskog staranja.

Uručenje računara nastavljano je i **29. marta 2013.** kada su računare dobili učenici iz škola na teritoriji Berana, Rožaja, Plava i Andrijevice. Ovim svečanim uručenjima, ukupno 804 učenika na sjeveru i 186 djece školskog uzrasta bez roditeljskog staranja iz svih opština Crne Gore dobilo je računar.

MODELI KOMUNIKACIJE IZMEĐU GRAĐANA I JAVNE UPRAVE U INFORMACIONOM DRUŠTVU

Period realizacije: april 2013. godine

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije organizovalo je **16. aprila 2013.** godine konferenciju pod nazivom “Modeli komunikacije između građana i javne uprave u informacionom društvu”. Konferencija je organizovana u okviru IPA programa 2010 - Twinning projekta „Jačanje administrativnih kapaciteta u informacionom društvu“.

Na Konferenciji su govorili ugledni stručnjaci iz ove oblasti iz zemalja članica EU, Italije i Estonije.

Uslijedio je trodnevni seminar o ovoj temi, organizovan u sali Rektorata Univerziteta Crne Gore, namijenjen portparolima i ICT menadžerima zaposlenim u državnoj upravi i lokalnoj samoupravi. U ulozi predavača našli su se Claudia Salvi, Michela Diodato i Sergio Agostinelli iz Formez PA, specijalizovane agencije italijanskog Ministarstva javne uprave.

Važnost otvorene komunikacije između građana i javne uprave i promocija servisa eUprave kroz sadržajnu informativnu kampanju, kao i principi na kojima se temelji Open Data, bili su teme seminara. Prisutnima su predstavljena iskustva u ovoj oblasti u Republici Italiji.

Rezultati interaktivnih radionica bile su cjelovite informativne kampanje za promociju servisa elektronske uprave, odnosno informacionog društva u Crnoj Gori uopšte.

PROJEKAT „OSVOJI INTERNET – SURFUJ PAMETNO“

Period realizacije: mart 2012. – jun 2014. godine

Projekat „Osvoji internet - Surfuj pametno“ Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije realizuje u saradnji sa kompanijom „Telenor“, Ministarstvom prosvjete, Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda i Udruženjem „Roditelji“.

Projekat je nastao kao potvrda dugoročne zajedničke posvećenosti u oblasti povećanja bezbjednosti i zaštite djece na internetu, odnosno kreiranja sigurne digitalne sredine za najmlađe korisnike modernih tehnologija u Crnoj Gori.

O samom obimu i značaju projekta vršnjačke edukacije govore i statistički podaci: u 2013. godini Projekat je realizovan u 25 osnovnih škola u 10 gradova u Crnoj Gori i njime je, u okviru 175 radionica vršnjačke edukacije, obuhvaćeno oko 5000 učenika završnih razreda. Odabrano je 60 ambasadora sigurnog interneta koji su svojim vršnjacima u školama ukazivali na prednosti korišćenja interneta kroz prizmu zaštite na njemu. Sam Projekat vođen je idejom vršnjačke edukacije, stoga, uloga Ambasadora sigurnog interneta je presudna.

Sastavni dio projekta „Osvoji internet – surfuj pametno“ je emisija #SurfujPametno koja se više od šest mjeseci emituje na Televiziji „Vijesti“. U prethodnoj godini emitovano je 16 emisija o bezbjednosti na internetu, čiji je nastavak planiran i u 2014. godini.

Osnovne škole koje su do juna 2013. godine bile uključene u Projekat su:

Bar: „Blažo Jokov Orlandić“, „Meksiko“, „Jugoslavija“ „Srbija“

Berane: „Radomir Mitrović“, „Vuk Karadžić“ i „Vukašin Radunović“

Bijelo Polje: „Aleksa Đilas Bečo“, „Marko Miljanov“ i „Dušan Korać“

Cetinje: „Njegoš“ i „Lovćenski partizanski odred“

Danilovgrad: „Vuko Jovović“

Kotor: „Risto Jovović“, „Ivo Visin“ i „Veljko Drobnjaković“

Nikšić: „Braća Ribar“, „Ratko Žarić“, „Ivan Vušović“ i „Luka Simonović“

Podgorica: „Maksim Gorki“, „Sutjeska“, „Milorad Musa Burzan“ i „Štampar Makarije“

Tivat: „Drago Milović“

U 2014. godini ovaj Projekat obuhvatiće oko 9000 učenika u osnovnim školama u svim crnogorskim opštinama.

FORUM „Osvoji internet – Surfuj pametno“ i KVIZ „I GENIUS“

Datum realizacije: 25. jun 2013. godine

Drugi nacionalni forum na temu sigurnog interneta i veliko međuškolsko takmičenje „I Genius“ održani su u junu 2013. godine za 25 crnogorskih osnovnih škola koje su dio su projekta „Osvoji internet – Surfuj pametno“, kako bi se nagradili najbolji, ali istovremeno i promovisali internet široj javnosti.

O značaju i planovima na Forumu su govorili: Michael Malvebo, izvršni direktor kompanije „Telenor“; Radule Novović, pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije i Vesna Vučurović, pomoćnik ministra prosvjete.

Specijalni gosti Foruma bili su Jovanka Radičević, crnogorska reprezentativka u rukometu i Nemanja Žilović, direktor marketinga u Telenoru, koji su svojim izlaganjima podsjetili prisutne na značaj interneta.

Nakon Foruma održano je međuškolsko takmičenje "I Genius" gdje su takmičari pokazali veliko znanje i vještine, a za osvajanje nagrada bila je potrebna i brzina.

Prvo mjesto na međuškolskom takmičenju osvojili su učenici OŠ "Risto Manojlović" iz Kolašina, drugo učenici OŠ "Vuko Jovović" iz Danilovgrada, dok je treće mjesto pripalo ekipi OŠ " Ratko Žarić" iz Nikšića.

Obzirom da je ovim takmičenjem završena druga faza projekta, u nastavku je planirano da se iskoriste stečena iskustva i na temeljima dosadašnjeg rada, u 2014. godini, nastavi sa realizacijom radionica, obuke i medijske kampanje koje će obuhvatiti još veći broj škola i učenika (oko 9000), kako bi poruku i ideje Projekta prenijeli do što većeg broja ljudi.

XX FESTIVAL INFORMATIČKIH DOSTIGNUĆA – INFOFEST 2013

Period realizacije: 29. septembar – 5. oktobar 2013. godine

Jubilarni, dvadeseti Festival informatičkih dostignuća – INFOFEST 2013, održao se u Miločeru u periodu od 29. septembra do 05. oktobra 2013. godine. Ovaj tematski skup važi za najznačajniji regionalni događaj u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija koji okuplja više od 1000 registrovanih učesnika i sve najznačajnije ICT kompanije. Sama činjenica da je dvadeseti po redu, dovoljno govori o uspješnosti ove manifestacije.

Organizatori Festivala su Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije i kompanija Biznis Link.

Programski dio INFOFEST-a karakterišu specijalni programi, a kao jedan od njih na ovodišnjem Festivalu možemo navesti ministarsku sesiju na temu **„Regionalna saradnja na izgradnji informacionog društva“**, na kojoj su predstavljeni planovi i rješenja u zemljama našeg regiona.

Ovogodišnji program uveličalo je i potpisivanje **Sporazuma o međusobnoj saradnji u oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija** između Vlada Crne Gore, Republike Srbije i Republike Makedonije. Dijeleći iste ciljeve, potpisivanjem Sporazuma, ove tri zemlje nastoje da unaprijede sadašnji stepen saradnje iz oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija.

Kao i prethodnih godina, u okviru INFOFEST-a, kroz nekoliko zasebnih programskih sesija, predstavilo se i Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije.

Ministarstvo je imalo je snažan i zanimljiv festivalski nastup koji je sadržao:

Panel diskusiju na temu **„Digitalna pismenost kao preduslov razvoja informacionog društva“** u okviru koje je prezentovan projekat **„ECDL za digitalnu Crnu Goru“** čija je realizacija započela u decembru 2012.godine i koji, u partnerskom odnosu, realizuju Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstvo prosvjete, regionalna ECDL kancelarija i Delegacija EU u Crnoj Gori.

Drugi značajan projekat koji je predstavljen na ovogodišnjem INFOFEST-u je **„Osvoji internet – Surfuj pametno“**. Tema projekta je bezbjednost djece na internetu, a partneri

Ministarstva u njegovoj realizaciji su kompanija Telenor, Ministarstvo prosvjete, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda i Udruženje Roditelji.

Održana je prezentacija portala „**Glas građana - ePeticije**“ koji predstavlja značajan iskorak u pravcu unapređenja participativne demokratije, otvorenosti Vlade za dijalog i partnerstvo sa civilnim društvom i aktivnog učešća javnosti u procesu kreiranja javnih politika.

Ministarstvo je bilo nosilac tri tematske sesije:

Okrugli sto na temu „**Informaciona bezbjednost: stanje i perspektive**“, gdje su, o ovoj izuzetno aktuelnoj temi, govorili domaći i inostrani eksperti. Predstavljen je CIRT, nakon čega su razmijenjena mišljenja i pogledi na razne aspekte ugrožavanja sajber prostora, kao i na načine preventivnog odgovora na polju zaštite kritične infrastrukture u državi.

Druga sesija je „**Perspektive razvoja elektronskih komunikacija u Crnoj Gori**“ na kojoj su o aktuelnim pitanjima govorili predstavnici Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, operatora, regulatora, Centra za zaštitu potrošača, Odbora za ekonomiju i finansije Skupštine Crne Gore, univerziteta, medija i slično.

U okviru posebnog okruglog stola „**Proces digitalizacije u Crnoj Gori**“ bilo je riječi o aktuelnim pitanjima iz ove oblasti. Učesnici su upoznati sa procesom digitalizacije, nakon čega su razmijenjena iskustva na ovu temu.

U specijalnom programu INFOFEST-a, pored domaćih, svojim izlaganjem su se predstavili i nekoliko renomiranih međunarodnih stručnjaka iz oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija. U okviru tog programa, četvrtog dana Festivala, održana je i prezentacija na temu „**Crna Gora: Od digitalne agende do implementacije**“ koju je prezentovalo Ministarstvo za informaciono društvo.

Takođe, u okviru kompanijskog prezentacionog programa, predstavile su se i mlade ICT kompanije, čije je debitantsko učešće na Festivalu iniciralo Ministarstvo.

ODJELJENJE ZA MEĐUNARODNU SARADNJU I EVROPSKE INTEGRACIJE

Šarolikost aktivnosti na nivou Odjeljenja za međunarodnu saradnju i evropske integracije obležila je 2013, godinu novih kardovskih promjena u okviru ove organizacione jedinice. Ova kadrovska promjena je obuhvatila i izmjene u sastavu Jedinice za implementaciju IPA projekata (PIU), što je iziskivalo dodatni napor i uključivanje u veoma dinamične aktivnosti kroz IPA II program. U vezi sa tim neophodno je dalje permanentno obučavanje kadrova PIU jedinice, kako bi se što kvalitetnije odgovorilo tekućim i planiranim zadacima.

U okviru pregovaračkog procesa, intenzivno se radilo na pripremi dokumenata koje je usvajala Vlada, saglasno obavezama u sklopu Poglavlja 10, Informatičko društvo i mediji. Kvalitetna realizacija ovih zadataka iziskivala je kontinuiranu koordinaciju i komunikaciju sa članovima Radne grupe, u širokoj lepezi aktivnosti koje pokriva Poglavlje 10. U dijelu aktivnosti je bilo potrebno uložiti dodatan trud, kako bi se dobile što kvalitetnije i konkretnije informacije, prije svega po pitanju audiovizuelne politike koja nije u resoru Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije (MIDT).

Komunikacija s Evropskom komisijom je značajno olakšala obavljanje zadataka, u vidu konkretizovanja pitanja na koje je trebalo dati odgovore, radi što kvalitetnijeg izvještavanja i brzog reagovanja, što je podrazumijevalo redovan kontakt s predstavnicima direktorata EK za našu oblast, kao i s kolegama u Misiji u Briselu.

U kontinuiranoj komunikaciji s kolegama iz drugih institucija (Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo kulture, Ministarstvo finansija i dr.) ovo odjeljenje je pripremalo redovne i kvalitetne izvještaje i odgovore na brojna pitanja, od zahtjeva za informacijama o bilateralnoj saradnji i predlozima za jačanje iste, preko praćenja aktivnosti u STO i dr, do izvještavanja kroz brojne upitnike saglasno projektima koje vode druge institucije, a u kojima je kao nosilac dijela aktivnosti prepoznat MIDT.

Načelnica odjeljenja za međunarodne odnose

Ružica Mišković

AKTIVNOSTI

Nakon bilateralnog sastanka, održanog u Briselu, 21-22. januara 2013, nastavljene su aktivnosti u pregovaračkom procesu za poglavlje 10, Informatičko društvo i mediji. Pripremljena je **Pregovaračka pozicija** za ovo poglavlje, koju je Vlada usvojila oktobra 2013, uz finansijsku procjenu planiranih aktivnosti u pregovaračkom procesu. Pripremljen je i materijal u cilju izrade **Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji** (PPCG) koji je Vlada usvojila decembra 2013.

Nastavljene su aktivnosti na projektu **Jačanje administrativnih kapaciteta u informacionom društvu**, kroz studijske posjete u martu (Rim, Italija) i junu (Talin, Estonija), kao i kroz ekspertsku podršku u izradi pojedinih zakonskih rješenja. U sklopu Projekta je organizovana i konferencija "Modeli građana i javne uprave u informacionom društvu". Povodom završetka ovog projekta održana je konferencija za štampu i Projekat je zvanično zaključen 31. jula.

Kontinuirano je rađeno na pripremi kvartalnih izvještaja analogno **Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju**, kao i na pripremi **Priloga godišnjem izvještaju Evropske komisije**. Izvještajima su obuhvaćene realizovane aktivnosti za dati period koje se tiču zakonodavnog okvira, implementacije projekata, jačanja administrativnih kapaciteta i sl. za oblast informatičkog društva, mreža i usluga elektronskih komunikacija, informisanja i komunikacija i audiovizuelne politike, saglasno oblastima Poglavlja 10.

Povodom **sastanka Pododbora u septembru, u Briselu**, rađeno je na pripremi izvještaja saglasno pitanjima Evropske komisije, koja je i u direktnoj komunikaciji, kroz aktivno učešće na sastanku upoznata sa realizovanim i planiranim aktivnostima iz oblasti elektronskih komunikacija i usluga informatičkog društva. Predstavници za oblast audiovizuelne politike nisu prisustvovali Pododboru. Evropska komisija je pozitivno ocijenila dosadašnje rezultate u oblasti informatičkog društva i medija, ukazujući na neophodnost jačanja administrativnih kapaciteta, kao i potencirajući pitanje nezavisnosti regulatora.

U decembru je održan **sastanak Odbora u Podgorici**, na kojem je bilo riječi i o aktivnostima vezano za poglavlje 10, Informatičko društvo i mediji. Tim povodom je Evropska komisija informisana da je usvojen Zakon o izmjenama i dopunama zakona o elektronskoj trgovini, kao i da će Agencija za elektronske medije (AEM) intenzivirati aktivnosti na izradi podzakonskih akata kako bi se zaokružio regulatorni okvir za efikasnu primjenu i praćenje poštovanja uslova propisanih Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama.

Nastavljene su aktivnosti u okviru **Jedinice za implementaciju projekata (PIU)** uz potrebu kontinuiranih obuka u cilju jačanja administrativnih kapaciteta. Zaposleni u PIU su kroz seminare i obuke učestvovali u aktivnostima u vezi sa ovim programom. Zaposleni u PIU su takođe učestvovali u pripremi tenderske dokumentacije za nabavku IT fajl servera i izgradnju informacionog sistema za upravljanje IPA dokumentacijom, dopuni Priručnika o procedurama za potrebe programiranja i implementacije IPA, u dijelu koji se odnosi na IT poglavlje, kao i u dijelu treninga koji je organizovan u aprilu za IT koordinate u okviru IPA, na temu "IT Politika".

Angažovanje u okviru **inicijative za elektronsku jugoističnu Evrope** bilo je pokriveno učešćem na sastancima, a prije svega kroz izvještavanje o realizovanim i planiranim aktivnostima. Aktivnosti povodom izrade Strategije SEE 2020, u dijelu informacionog društva, praćene su kroz pisanu komunikaciju, kao i na sastancima u Podgorici i Sarajevu, prije usvajanja ovog dokumenta na Vladi u novembru. S posebnom pažnjom smo razmotrili oblast informacionog društva i ukazali na detalje kojima bi ovaj dokument trebao biti dopunjen.

Nastavljene su aktivnosti na pripremi posebnih izvještaja za Evropsku komisiju, zemalja regiona, za koje **monitoring vrši Cullen International**. Riječ je o projektu kojim su se kontinuirano pratile realizovane aktivnosti shodno širokoj lepezi usluga elektronskih komunikacija i informatičkog društva, u čijoj pripremi učestvuju Agencija za elektronske komunikacije (EKIP) i Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije. U novembru je održan završni forum na temu monitoringa u sklopu datog projekta.

Imenovan je, u julu, predstavnik Crne Gore u radnoj grupi Evropske komisije za Digitalnu agendu za Evropu. Predstavnik je prisustvovao sastanku u Briselu, u novembru, koji je bio zajednički sastanak ove i radne grupe za elektronske komunikacije. Ovaj kao i naredni sastanci su prilika da predstavnici zemalja u kontinuitetu prate i definišu aktivnosti, uz razmjenu iskustva iz domena informacionog društva i elektronskih komunikacija.

U oktobru je organizovana TAIEX ekspertska misija povodom implementacije Zakona o elektronskim komunikacijama. Petodnevni konsultacijama na ovu temu, osim predstavnika MIDT prisustvovala su kolege iz EKIP i AEM.

Učešća u radnim grupama i izrada upitnika i tabela saglasno projektima koje vode druge institucije, a gdje je kao nosilac dijela aktivnosti prepoznat MIDT.

Kroz prisustvo brojnim sastancima, seminarima, konferencijama i sl. održavan je kontinuitet u smislu praćenja aktivnosti iz oblasti razvoja informacionog društva, medija i elektronskih komunikacija.

Kontinuitet u komunikaciji sa kolegama iz MVPEI po različitim osnovama, uz akcenat na pregovaračkim strukturama i podršci bilateralnoj saradnji sa drugim zemljama, kroz razmjenu iskustava i osnaživanje na putu razvoja informacionog društva i putu evropskih integracija.

Kroz komunikaciju s kolegama iz drugih sektora, drugih institucija, kao i sa Evropskom komisijom, kao i do sada je dat doprinos sveukupnom pozitivnom imidžu Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije Crne Gore.

ODJELJENJE ZA ELEKTRONSKE REGISTRE

Sistematizacijom radnih mjesta u MIDT-u je u 2013-oj godini uspostavljena organizaciona cjelina Odjeljenje za elektronske registre u kojem se obavljaju poslovi koji se odnose na: koordiniranje poslova na razvoju elektronskih registara. Ovo odjeljenje karakteriše stalni monitoring registara u nadležnosti ministarstva, a posebno centralnog biračkog spiska i

biračkih spiskova opština, komunikacija sa velikim brojem korisnika različitih struktura kao i nerijetko noćni rad.

Prioritet aktivnosti se ogleda u pružanju pune podrške vođenju biračkih spiskova u opštinama, kao i vođenju centralnog biračkog spiska. Informacioni sistem za vođenje biračkih spiskova i centralnog biračkog spiska obezbjeđuje više servisa, koji moraju biti non-stop dostupni, što podrazumijeva stalni monitoring sistema (24x7 - 365 dana u godini). Nadalje pored aktivnosti u tehničkom smislu, neophodna je dnevna komunikacija sa ovlašćenim licima iz opština koje vode biračke spiskove, komunikaciju sa MUP-om, kao i komunikaciju sa političkim partijama. Ministarstvo pruža i servise građanima, kroz provjeru upisa na web-u, kao i slanjem sms poruke, što takođe zahtjeva neprekidnu i preciznu funkcionalnost. Danima kada se vrše zaključenja biračkog spiska na lokalnom ili centralnom nivou, a koja se vrše u ponoć, dana definisanog Zakonom, zaposleni ovog odjeljenja rade i tokom noći.

Načelnica odjeljenja za elektronske registre

Bojana Bajić

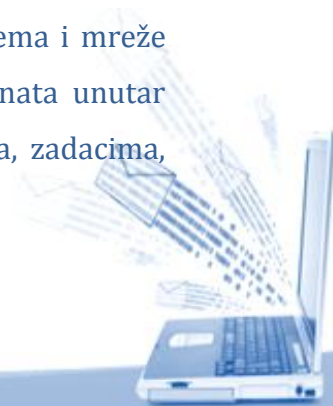
AKTIVNOSTI

INFORMACIONI SISTEM EVROPSKIH INTEGRACIJA

Monitoring rada Informacionog sistema evropskih integracija, tehnička podrška uključivanju novih korisnika portala, a posebno za potrebe korišćenja Portala kod izrade Programa pridruživanja Crne Gore – PPCG, gdje je analizirano 47.000 celexa. Omogućen je pristup Portalu EI svim institucijama koje učestvuju u procesu pregovaranja, nezavisno da li se nalaze na mreži državnih organa. Portal EI je primjer interoperabilnog korišćenja od strane više od 1600 korisnika, sa jasno definisanim pravilima pristupa i nadležnostima.

INFORMACIONI SISTEM CALL CENTAR

Monitoring rada portala za praćenje podrške korisnicima informacionog sistema i mreže državnih organa, prijave problema, praćenje licenciranja, razmjenu dokumenata unutar Ministarstva, za članove radnih grupa, sa predefinisanim pravilima pristupa, zadacima, izvještavanjem i dr.

CBS – CENTRALNI BIRAČKI SPISAK

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je implementiralo novi informacioni sistem, kojim su sve opštine dobile napredniji informacioni sistem i bolju komunikaciju odnosno upoređivanje podataka između opština, kao i mogućnost upoređivanja podataka sa podacima MUP i podacima iz Centralnog registra stanovništva.

Cilj novog Informacionog sistema za vođenje evidencije državljana Crne Gore koji imaju biračko pravo, u daljem tekstu IS CBS je da bude otvoren i proširiv informacioni sistem, koji omogućava automatizaciju svih poslovnih procesa. Sistem obuhvata više segmenata:

- vođenje biračkog spiska lokalne samouprave,
- objedinjavanje lokalnih biračkih spiskova u centralni birački spisak,
- vođenje centralnog biračkog spiska;
- vršenje analiza biračkih spiskova i obezbjeđivanje veze sa drugim sistemima u cilju povećanja kvaliteta i ažurnosti podataka;
- održavanje posebno izdvojene baze podataka radi pretraživanja podataka za građane i političke partije u skladu sa zakonskom regulativom koja reguliše ovu oblast;
- aplikativno rješenje za pristup preko WEB-a parlamentarnim strankama i podnosiocima potvrđene izborne liste;
- aplikativno rješenje za pretraživanje podataka koji se dostavljaju na CD-u parlamentarnim strankama i podnosiocima potvrđene izborne liste;
- web pristup za provjeru upisa u birački spisak po matičnom broju;
- sms servis za provjeru upisa u birački spisak po matičnom broju.

Posebna pažnja je posvećena vezama sa drugim informacionim sistemima u kojima se vode podaci neophodni za ažurno vođenje biračkih spiskova, putem WEB servisa, kao i sistemima koji preuzimaju podatke iz ovog informacionog sistema (političkim partijama koje preuzimaju podatke u skladu sa Zakonom).

Uz korišćenje jedinstvenog programa za vođenje biračkog spiska i centralnog biračkog spiska, tokom 2013. godine, izvršeno je 824006 upita nad podacima iz Centralnog registra stanovništva, čime je dat značajan doprinos tačnosti i ažurnosti podataka.

Posebna pažnja je posvećena transparentnosti podataka iz biračkog spiska. Preko 300000 lica je posjetilo sajt www.biraci.me, gdje su mogli ostvariti uvid u podatke o sebi u biračkom spisku, preko 15000 lica je sms porukom dobilo informaciju o svom statusu u biračkom spisku. Parlamentarne stranke i podnosioci potvrđenih lista redovno koriste mogućnost dobijanja podataka iz centralnog biračkog spiska na CD-u sa programom za pretragu CBS-a, nezavisno od toga da li su izbori raspisani ili ne. U tabeli niže dat je pregled političkih subjekata koji su i u kojem obimu iskoristili svoje pravo u skladu sa zakonom i dobili podatke iz centralnog biračkog spiska sa kompjuterskim programom za njegovu pretragu.

Politička partija	Broj zahtjeva u 2013. god
DPS	7
FORCA	2
NOVA	7
PZP	1
Pozitivna Crna Gora	1
SDP	7
SNP	16
Klub poslanika SNP-a	4
UKUPNO	45

Takođe, u skladu sa Zakonom o biračkim spiskovima, svim parlamentarnim strankama i podnosiocima potvrđenih lista omogućen je pristup na posebno zaštićenu u izdvojenu bazu

CBS-a, što obezbjeđuje da u realnom vremenu politički subjekti prate promjene u biračkim spiskovima opština.

Podrška funkcionisanju se vrši kako na centralnom nivou - monitoring hardvera, mreže i aplikativnog rješenja, kao i analiza podataka koji se objedinjavaju, tako i instaliranog sistema i programskog rješenje u jedinicama lokalne uprave. Podaci se trenutno objedinjavaju u centralnu bazu, koja je smještena u server sali Ministarstva i stanje je trenutno ažurno. U skladu sa navedenim analizama i svojom nadležnošću, Ministarstvo priprema i određene, zakonom definisane, izvještaje. Prelaskom na novi informacioni sistem, sve značajne izvještaje opštine trenutno mogu generisati na svom računaru.

INFORMACIONI SISTEM REGISTAR VJENČANIH

Odjeljenje za elektronske registre održava postojeći Informacioni sistem Registar vjenčanih i pruža podršku radu korisnika, koji je implementiran 90-ih godina. Održavanje podrazumijeva otvaranje novih naloga, gašenje zastarelih i otklanjanje tekućih problema sa opremom i aplikacijom.

OTVARANJE MAIL NALOGA NA NACIONALNOM PODDOMENU MAIL.ME

MIDT u koordinaciji sa MN NEWS-om, vrši otvaranje mail naloga na nacionalnom poddomenu mail.me, sa naglašenom aktivnošću u dijelu provjere podataka o podnosiocu zahtjeva. Trenutno je zahtjev za otvaranje mail naloga dostupan na portalu e-uprava (www.euprava.me) i spada među popularnije usluge koje se izvršavaju preko ovog portala. Proces otvaranja naloga podrazumijeva provjeru podataka u centralnom registru stanovništva. Svaki zahtjev podniet preko portala euprava sadrži obavezne podatke za unos i to: ime, rođeno prezime, prezime, ime oca, ime majke, rođeno prezime majke, matični broj, mjesto rođenja, prebivalište, koji se provjeravaju pristupom CRS-u. Ukoliko je zahtjev potpun, odnosno podaci su validni, i zadovoljen je uslov da se radi o državljaninu Crne Gore, onda se postupa dalje tako što se, uz ime i prezime korisnika, šalju njegove željene mail adrese (ima ih ukupno 3) i željeni password operaterima u MNWES-u. U ovoj kompaniji su smješteni serveri na kojima se nalaze active direktorijumi u kojima se otvaraju novi nalozi. Tim serverima imaju pristup samo administratori MNNEWS-a. Nakon što otvori nalog, operater MNNEWS-a obavještava MIDT da je otvoren nalog za korisnika

(ime i prezime korisnika), koji su mu account I password. Ove podatke, kao i adresu za pristup mailu <http://mail.mail.me> i adresu za pomoć operater@mail.me, prosljijedujemo dalje korisniku mailom ili putem sms-a (zavisno od želje podnosioca zahtjeva). Tog trenutka je proces obrade zahtjeva završen. Broj kreiranih mail naloga na nacionalnom poddomenu je oko 1310. Neophodno je u cilju poboljšanja i unaprjeđenja sistema mail.me proširiti memorije u mailboxu koja trenutno iznosi 100 MB.

JEDINSTVENA EVIDENCIJA STRANACA U CRNOJ GORI

U cilju formiranja jedinstvene evidencije stranaca na radu u Crnoj Gori, prvenstveno u cilju što boljeg praćenja sezonskog rada i prihoda Budžeta Crne Gore, pružena je podrška upoređivanja podataka iz Registra stranaca - MUP, evidencije izdatih radnih dozvola stranicima - Zavod za zapošljavanje i evidencije prijavljenih stranaca u Poreskoj upravi. Analize i upoređivanje podataka su imali za rezultat izvještaje koje je Uprava za inspeksijski nadzor koristila za kontrole rada stranaca u mjesecima ljetnje turističke sezone.

AKTIVNOSTI ODJELJENJA ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU

Unutrašnja revizija u Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije je nezavisna funkcija koja se obavlja u skladu sa Etičkim kodeksom i Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu unutrašnje revizije, utvrđenim od strane Međunarodnog instituta internih revizora (IIA).

Na bazi sprovedenih revizija, utvrđenog činjeničnog stanja i razmatranja izjašnjenja rukovodilaca organizacionih jedinica – subjekata revizije, na nacрте izvještaja revizija poslovnih procesa i sistema, kako finansijskih tako i nefinansijskih, Odjeljenje za unutrašnju reviziju izvještavalo je rukovodstvo o rezultatima revizija, nalazima i zaključcima, i na temelju istih dalo je preporuke za unapređenje sistema unutrašnjih kontrola. Shodno tome rukovodstvo Ministarstva, koje je na pravi način razumjelo ulogu i

svrhu unutrašnje revizije, sprovedo je sve potrebne aktivnosti u cilju implementiranja datih preporuka unutrašnje revizije.

Napredak u razvoju finansijskog upravljanja i kontrola, pored evidentnog jačanja profesije i uloge unutrašnje revizije u Ministarstvu, ogleda se i u usvajanju internih pravila i procedura za poslovne procese, adekvatnom delegiranju ovlaćenja i odgovornosti kao i odgovarajućim sistemom izveštavanja. Ministarstvo je još u septembru 2012. godine usvojilo Knjigu internih pravila i procedura „*Finansijsko upravljanje i kontrola (FMC) – Pravilnik internih procedura i ostale dokumentacije*“, koju čini 26 internih pravila i procedura, prateći obrasci uz date pravilnike, budžetsko planiranje kao i dokumentovana izjava o misiji i setu ključnih ciljeva Ministarstva.

Finansijsko upravljanje i kontrola u Ministarstvu, kao najznačajniji dio sistema unutrašnje kontrole u organu koje obuhvata sistem politika, procedura i aktivnosti, obezbjeđuje ostvarivanje specifičnih i opštih ciljeva MIDT-a na pravilan, ekonomičan, efikasan i efektivan način, zaključci su do kojih se došlo na osnovu rezultata sprovedenih revizija tokom 2013. godine. Revidirajući poslovne procese i sisteme u Ministarstvu, Odjeljenje za unutrašnju reviziju je pružilo razumno uvjerenje da se troškovi kontrolišu, te da se javna sredstva troše na odgovarajući način i u skladu sa relevantnim zakonima.

Uspostavljanje unutrašnje revizije u Ministarstvu uticalo je na organizacionu kulturu i kao za posledicu ima promjenu organizacione klime u instituciji, koja varira od sektora do sektora. Uz veliku podršku rukovodstva, Odjeljenje za unutrašnju reviziju uspjelo je otkloniti otpor zaposlenih i predrasude o unutrašnjoj reviziji kao o jednom vidu „inspekcije“ i stvoriti povoljan ambijent za saradnju, unapređenje poslovanja i ostvarivanje ciljeva MIDT-a, što i jeste krajnji cilj i svrha unutrašnje revizije u javnom sektoru – dodavanje vrijednosti korisniku sredstava budžeta i EU fondova i poboljšanje efikasnosti upravljanja rizikom, kontrolama i procesima upravljanja.

Mlađi unutrašnji revizor

Marija Žugić

AKTIVNOSTI

Odjeljenje za unutrašnju reviziju je pripremlilo i izradilo **Godišnji plan unutrašnje revizije za 2014. godinu**, broj: 023-01-3479/1-13, na osnovu Strateškog plana rada unutrašnje revizije za 2013-2015. godinu, broj: 023-01-3451/1-12, od 24. decembra 2012. godine.

Godišnji plan rada unutrašnje revizije za 2013. godinu, broj: 023-01-3514/1-12, sadržao je pet (5) planiranih revizija. Odjeljenje za unutrašnju reviziju sprovelo je četiri (4) planirane revizije i jednu (1) ad-hoc reviziju na zahtjev Ministra.

Razlog neizvršavanja planiranog broja revizija jeste pohađanje jednogodišnjeg Programa obuke i sertifikacije unutrašnjih revizora u javnom sektoru u okviru projekta TIAPS, od septembra 2012. do septembra 2013. godine, za dobijanje sertifikata za ovlašćenog unutrašnjeg u javnom sektoru koji izdaje Chartered Institute of Public Finance and Accountancy (CIPFA) iz Londona.

Pregled obavljenih revizija u 2013. godini:

- I. Unutrašnja revizija sistema plaćanja faktura (ad-hoc revizija)
- II. Unutrašnja revizija sistema elektronskog upravljanja dokumentima (Electronic Document Management Systems – eDMS)
- III. Unutrašnja revizija procesa službenih putovanja u zemlji i inostranstvu i isplate sredstava iz blagajne
- IV. Unutrašnja revizija procesa nabavki male vrijednosti
- V. Unutrašnja revizija procesa planiranja budžeta

Date preporuke unutrašnje revizije:

Odjeljenje za unutrašnju reviziju donijelo je 15 preporuka koje su sadržane u konačnim izvještajima unutrašnjih revizija, kako slijedi:

- I. **Izveštaj unutrašnje revizije sistema plaćanja faktura**, broj 403-01-288/3-13, od 08. aprila 2013. godine, (P4);

- II. **Izveštaj unutrašnje revizije sistema elektronskog upravljanja dokumentima (Electronic Document Management Systems – eDMS)**, broj: 403-01-1260/2-13, od 17. maja 2013. godine, (P5);
- III. **Izveštaj unutrašnje revizije procesa službenih putovanja u zemlji i inostranstvu i isplate sredstava iz blagajne**, broj: 403-01-1473/3-13, od 02. avgusta 2013. godine, (P3);
- IV. **Izveštaj unutrašnje revizije procesa nabavki male vrijednosti**, broj: 403-01-2385/4-13, od 25. novembra 2013. godine, (P2);
- V. **Izveštaj unutrašnje revizije procesa planiranja budžeta**, broj: 403-01-3119/3/13, od 31. decembra 2013. godine, (P1).

Ažurirana je **Povelja unutrašnje revizije**, broj: 403-01-3513/1-13, 24. decembra 2013. godine i ista je, nakon podnošenja na odobravanje Ministru, dostavljena Direktoratu za centralnu harmonizaciju Ministarstva finansija.

Tromjesečno su izrađivani **Kvartalni izvještaji o radu unutrašnje revizije i preduzetim aktivnostima na sprovođenju datih preporuka** i isti su blagovremeno dostavljani Direktoratu za centralnu harmonizaciju Ministarstva finansija.

Izrađen je **Godišnji izvještaj o radu unutrašnje revizije za 2012. godinu**, broj: 403-01-228/2-13 i isti je dostavljen Direktoratu za centralnu harmonizaciju Ministarstva finansija.

Odjeljenje unutrašnje revizije Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije je, pored prethodno navedenih aktivnosti, obavljalo i sljedeće aktivnosti:

- Praćenje implementacije preporuka datih u izvještajima o obavljenim revizijama;
- Razvoj softvera za praćenje preporuka unutrašnje revizije;
- Saradnja sa svim organizacionim jedinicama Ministarstva;
- Saradnja sa Direktoratom za centralnu harmonizaciju Ministarstva finansija;
- Praćenje realizacije aktivnosti iz Godišnjeg plana rada unutrašnje revizije za 2013. godinu, broj: 023-01-3514/1-12;
- Obavljanje ostalih poslova po nalogu pretpostavljenih;

- Stručno usavršavanje: Službenica raspoređena na mjesto mlađeg unutrašnjeg revizora uspješno je završila Program obuke i sertifikacije unutrašnjih revizora u javnom sektoru u okviru projekta TIAPS (u trajanju od jedne godine, septembar 2012/septembar 2013) i sa svim položenim ispitima dobila sertifikat za ovlašćenog unutrašnjeg u javnom sektoru koji izdaje Chared Institute of Public Finance and Accountancy (CIPFA) iz Londona;
- Ostala obuka i edukacija kroz prisustvo na raznim seminarima i konferencijama;
- Ostale aktivnosti vezane za funkcionisanje Odjeljenja za unutrašnju reviziju Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije.

OSTALE AKTIVNOSTI MINISTARSTVA

Koordinirane su aktivnosti na slijedećim projektima :

Održavanje Centralnog registra stanovništva

Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte Vlade Crne Gore je na osnovu zaključka Vlade Crne Gore broj 06-750 od 6. aprila 2012. godine i zaključka Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte broj 01-103 od 06.04. 2012. godine, 09.04.2012. godine zaključio Ugovore sa članovima tima za održavanje Centralnog registra stanovništva za 2012. godinu, tačnije do 31.12.2012. godine.

Održavanje Sistema Centralnog registra stanovništva nastavljeno je na osnovu Aneksa Ugovora o djelu sklopljenih između Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte i projektnog tima na period od 01. mart do 31. decembra 2013. godine.

U trenutku potpisivanja Aneksa Ugovora, Sistem Centralnog registra stanovništva je bio u funkcionalnom stanju.

U toku redovnog održavanja Sistema i paralelno sa njim, vršeno je otklanjanje uočenih nedostataka na sistemu i optimizacija pojedinih komponenti.

Aktivnosti koje su sprovedene tokom održavanja sistema su:

- Izvršen redizajn SAN mreže kako bi se omogućilo prezentovanje prostora sa storage-a EMC Clariion CX4-120 VMWare ESX blade serverima na iCRS-u
- Izvršena instalacija i konfiguracija Backup domain controller-a na iCRS-u
- Osposobljavanje sistema za rad u vanrednim uslovima nakon otkaza IBM UPS 10kW u eCRS dijelu sistema
- Izvršen vanredni pregled opreme kako bi se kontrolisalo stanje sistema uslijed povećanih termičkih naprezanja komponenti
- Izvršeno je pomjeranje opreme u reku i oslobađanje prostora veličine 8U za smještaj novog UPS uređaja
- Test sistema zaštite prema eksternim korisnicima eCRS sistema
- Dijagnostika i otklanjanje problema sa Cisco MDS FC svičevima u iCRS dijelu
- Proširenje raspoloživog storage prostora za Oracle bazu podataka u iCRS dijelu sistema
- Na dnevnom nivou vršeni poslovi preventivnog održavanja iCRS-a (pregled alarma Sistema, pregled log-ova ...)
- Na dnevnom nivou vršeni poslovi preventivnog održavanja eCRS-a (pregled alarma Sistema, pregled log-ova ...)
- Izvršene intervencije po zahtjevima korisnika na iCRS-u.

Izvršena koordinacija u realizaciji priključenja krajnjih korisnika na eCRS i donijeta odgovarajuća rješenja. Na eCRS priključeni su slijedeći korisnici:

- Sudski savjet
- Testno povezivanje Fonda za zdravstveno osiguranje

U tabeli koja slijedi dat je pregled upotrebe eCRS-a u periodu 01.01.2013. do 31.12.2013. godine

Korisnik	Broj upita
Poreska uprava	136.320
Ministartvo prosvjete i sporta	16.696

Ministartstvo pravde	174
Ministartvo za informaciono društvo i telekomunikacije	1.046.076
Fon PIO	690.490
Ukupno	1.889.756

Broj upita u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu je povećan za više od 4 puta (sa 450.000 upita na 1.900.000 upita).

U tabeli koja slijedi dat je pregled upotrebe iCRS-a u periodu 01.01.2013. do 31.12.2013. godine:

Korisnik	Broj upita
Ministarstvo unutrašnjih poslova	5.909.210

Raspoloživost CRS-a u periodu 01.03.2013. - 31.12.2013. godine, bila je 99 %.

Web portal Vlade Crne Gore

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je u 2013. godini konstantno pratilo rad i obezbjeđivalo nesmetano funkcionisanje Web portala Vlade Crne Gore. Shodno tome, službenici Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, redovno su preuzimali aktivnosti kako bi obezbjedili nesmetano funkcionisanje Web portala. Ministarstvo je obezbjedilo i otvaranje novih Web portala za:

- Ministarstvo vanjskih poslova i evropski integracija i
- Upravu policije

kao i obuku za njihove administratore.

Projekat WIRELESS MONTENEGRO

TETRA sistem

Shodno praćenju Evropskih standarda i potrebama unapređenja telekomunikacione infrastrukture Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije u saradnji sa drugim državnim organima i službama pokrenulo je realizaciju projekta “Wireless Montenegro”. U okviru ovog projekta krenulo se u realizaciju digitalnog radio-komunikacionog sistema na bazi TETRA standarda. U tom cilju, raspisan je javni tender za izbor strateškog partnera. Na tenderu je izabran EOSS iz Austrije, sa kojim je Vlada, na bazi privatno – javnog partnerstva, formirala zajedničku kompaniju “Wireless Montenegro”. Ugovor i Aneks A Ugovora – Okvir projekta, između EOSS-a i Vlade Crne Gore potpisan je u 30.09.2011. godine. Zadatak kompanije je implementacija širokopojasnog pristupa Internetu na bazi bežičnih tehnologija i bezbjednog radio komunikacionog sistema zasnovanog na TETRA standardu za potrebe javnih i bezbjednosnih službi.

Realizovane aktivnosti na projektu:

Prvi analogno-digitalni projekat migracije izvršen je na teritoriji Ispostave policije u Kotoru. Radovi su počeli 14.02.2013. godine. U sklopu ovih aktivnosti, programirani su, instalirani i pušteni u rad radio terminali. Postojeći analogni sistem je trenutno u rezervi. Prati se i kontroliše odvijanje saobraćaja kroz digitalni sistem veza.

Nakon Kotora, izvršena je migracija sa analognog na digitalni sistem radio veza i u Centrima i Odjeljenjima bezbjednosti u Tivtu, Baru, Budvi, Cetinju, kao i veliki dio u Podgorici. Pored ovih gradova, dio TETRA terminala je dodijeljen ostalim policijskim jedinicama (Kriminalistička policija, Granična policija, Sektor za obezbjeđenje ličnosti i Specijalna antiteroristička jedinica).

U okviru poslova na migraciji sa analognog na digitalni radio sistem TETRA u policijskim službama:

- Izvršena je obuka inženjerskog i tehničkog kadra Uprave policije za administraciju i upravljanje sistemom, za eksploataciju i programiranje terminala, kao i obuka policijskih službenika za rukovanje radio stanicama.
- Urađeni planovi numeracije, govornih grupa i radio saobraćaja.
- Instalirana oprema, umreženi terminali i izvršena potrebna testiranja.

Wireless Montenegro je prezentovan na internacionalnom PSRG, (Public Safety Radiocommunication Group) TETRA - korisničkom skupu u Štokholmu 26. i 27. marta 2013. godine.

Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore u 2014. godini planiraju da rad svojih službi zasnuju na TETRA sistemu.

TETRA sistem u Ministarstvu odbrane i Vojski Crne Gore imaće primjenu za slijedeće zadatke:

- obezbjeđenje sistema veza za potrebe angažovanja u III-oj misiji (podrška civilnim institucijama u zemlji prilikom prirodnih i vještački izazvanih katastrofa i u drugim kriznim situacijama, uključujući krize izazvane terorističkim aktivnostima);
- obezbjeđenje sistema veza u mjestu i u pokretu za potrebe čete Vojne policije,
- obezbjeđenje sistema veza za potrebe unutrašnje i čuvarske službe,
- obezbjeđenje sistema veza za potrebe letenja i za potrebe Mornarice VCG, i
- obezbjeđenje sistema veza i praćenje pojedinca/jedinica u pokretu tokom izvršavanja redovnih/vanrednih zadataka.

WiFi bežični internet

Projektom "WiFi bežični internet" planirano je da građani koriste besplatan internet do određene brzine. Na ovaj način građanima će se omogućiti još jedan dodatni vid komunikacije i unaprijediti se usluga povezivanja na internet.

Građani Podgorice i Budve mogu da koriste besplatan WiFi internet na Wireless mreži pod nazivom Free Montenegro. U Podgorici na slijedećim lokacijama:

- Kliničko-bolnički centar
- Park tehničkih fakulteta
- Ekonomski fakultet
- Aerodrom Golubovci
- Željeznička stanica
- Centar grada - Karađorđeva ulica i
- Dio Bulevara Svetog Petra Cetinjskog

a u Budvi:

- Marina Budva i
- Slovenska plaža kod teniskih terena

U narednom periodu u Podgorici je planirano da se sa WiFi internet signalom pokriju: ulica Slobode, Njegoševa i Hercegovačka ulica u centru grada, Biotehnički fakultet, Pravni fakultet, srednja elektrotehnička škola "Vaso Aligrudić" i Rimski trg, a u Budvi kompletna Slovenska plaža.

U sklopu realizacije projekta planirano je da se do marta 2014. godine, pokriju i određene lokacije u Baru i Nikšiću i na tom planu već su počele pripreme za realizaciju u saradnji sa lokalnim samoupravama.

Potpisivanje Sporazuma o saradnji u oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija između vlada Crne Gore, Republike Srbije i Makedonije

Na INFOFEST-u je 23.10.2013. godine potpisan Sporazum o međusobnoj saradnji u oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija između vlada Crne Gore, Republike Srbije i Makedonije. Sporazum su potpisati potpredsjednik Vlade Crne Gore i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije Vujica Lazović, potpredsjednik Vlade Srbije i ministar spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija Rasim Ljajić i ministar za informatičko društvo i državnu upravu u Vladi Makedonije Ivo Ivanovski.

Saradnja u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija odvijaće se posebno kroz:

- saradnja u cilju kvalitetnije dinamike reformi i ispunjavanju obaveza u pregovaračkom procesu za članstvo u Evropsku uniju, u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija;
- razmjenu iskustava u okviru regulative za oblast telekomunikacija;
- saradnju u oblasti primjene elektronske uprave i implementacije elektronskog potpisa;
- podsticanje zajedničkih ulaganja Strana u oblast informacionih i komunikacionih tehnologija kroz uzajamno važeće uslove;
- održavanje seminara, konferencija, foruma i drugih zajedničkih skupova;
- međusobnu podršku u međunarodnim organizacijama (Svjetska poštanska unija - UPU i Međunarodna unija za telekomunikacije - ITU) kada je to u zajedničkom nacionalnom interesu Strana;
- organizovanje međusobnih posjeta predstavnika Strana sa ciljem razmjene iskustava;
- i druge oblike saradnje u skladu sa Sporazumom.

